

Främjande och hindrande faktorer I arbetet med Tillämpad Beteendeanalys för att främja sociala färdigheter hos barn med autism utifrån specialpedagogers perspektiv

Bitá Haghighatpazhoo

Specialpedagogiska institutionen/ Department of Special Education

Examensarbete 15 hp / Degree project 15 HE credits

Masterprogram i specialpedagogik med fokus på tillämpad beteendeanalys och autismspektrumtillstånd (120 hp)

Vårterminen 2025/ Spring term 2025

Handledare/Supervisor: Dr Noam Ringer

Examinator/Examiner: Helena Hemmingsson

Stockholms
universitet

Främjande och hindrande faktorer I arbetet med Tillämpad Beteendeanalys för att främja sociala färdigheter hos barn med autism utifrån specialpedagogers perspektiv

Bitá Haghighatpazhoo

Sammanfattning

Denna kvalitativa studie undersöker specialpedagogers upplevelse om faktorer som både främjar och hindrar deras arbete med Tillämpad Beteendeanalys (TBA) för att främja sociala färdigheter hos barn med autism inom Habilitering & Hälsa. Inom specialpedagogik finns det en rad olika metoder och interventioner som syftar till att främja barns sociala färdigheter. TBA är exempel på en sådan evidensbaserad ansats. Genom att använda principer inom inlärningsteori, såsom förstärkning och shaping, har TBA visat sig vara effektiv för att gradvis bygga upp önskvärda beteenden och utveckla barns sociala färdigheter. Genom att undersöka specialpedagogers upplevelser bidrar denna studie med insikter i de komplexa faktorer som påverkar deras arbete med TBA. Detta är en kvalitativ studie som bygger på nio intervjuer. Det insamlade datamaterialet bearbetas med hjälp av tematisk analys. I resultatet framträder fyra teman som utgör studiens kärna, vilka är: (1) egenskaper hos behandlaren specialpedagog, (2) egenskaper hos barnet, (3) egenskaper hos föräldrar och (4) egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola. Dessa teman identifierades i samråd med handledare för att säkerställa att de adresserar studiens syfte och frågeställning på ett adekvat sätt.

Specialpedagoger som, har en nyckelroll i att välja och tillämpa adekvata insatser, kan ha varierande erfarenheter, kunskaper och attityder gentemot olika metoder och praktiker. Valet av att använda sig av särskilda ansatser är beroende av komplexa faktorer, där ideologier, motivation och kunskapsbakgrund utgör viktiga faktorer. För att förstå varför vissa insatser och metoder får större genomslag än andra, och specifikt varför TBA eventuellt inte används i den utsträckning som dess evidens stödjer, är det relevant att undersöka specialpedagogers motivation att använda just TBA.

Sammanfattningsvis fokuserar denna studie på specialpedagogers upplevelser av faktorer som främjar och hindrar deras arbete med TBA-baserade interventioner för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Nyckelord

Autism. Sociala färdigheter. Specialpedagogik. Tillämpad Beteendeanalys.

Abstract

This qualitative study explores special needs educators' experiences of factors that both facilitate and hinder their work with Applied Behavior Analyses (ABA) to promote social skills in children with autism, within the context of Habilitering & Hälsa.

Within special education, various methods and interventions aim to foster children's social skills.

ABA is one such evidence-based approach. Drawing on principles of learning theory- such as reinforcement and shaping- ABA has been shown to effectively support the development of desired behaviors and social competencies in children with autism. Through interviews with nine special needs educators, this study provides insights into the complex factors that influence using ABA in practice. The data were analyzed using thematic analysis, and four central themes were identified: (1) characteristics of special needs educators, (2) characteristics of the child, (3) characteristics of parents and (4) characteristics of preschool and school educational settings. These themes are identified in consultation with supervisor to insure they adequately address the studies' purpose and research questions.

Special needs educators, who play a crucial role in selecting and applying suitable interventions, may have varied experiences, knowledge and attitudes toward different methods and practices. The decision to use a particular approach often depends on combination of ideological beliefs, personal motivation and educational background. Understanding these underlying factors is essential to explain why certain interventions- such as ABA- may not be utilized to the extent that their evidence base support.

In summary, this study investigates the experiences of the special needs educators' regarding the use of ABA- based interventions to develop social skills in children with autism, with a focus on facilitating and hindering factors.

Keywords

Autism. Social skills. Special Needs Education. Applied Behavior Analyses.

Innehållsförteckning

Förord.....	0
Inledning.....	1
Syfte och frågeställning	2
Bakgrund.....	3
Autismspektrumstillstånd hos barn	3
Sociala färdigheter hos barn med autism	4
Habiliteringens uppdrag	4
Vårdinsatser för barn med Autism inom habiliteringsverksamheten	5
Specialpedagogers roll inom habiliteringsverksamheten	6
Tidigare forskning	6
Tillämpad beteendeanalys för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism....	7
Tidigare studier om attityder kring TBA inom vården.....	7
Vårdpersonalens attityder till TBA.....	7
Föräldrarnas attityder till TBA	8
Vikten av utbildning och handledning för att utföra TBA-baserade interventioner	8
Teoretiskt perspektiv: Expectancy-Value Theory.....	9
Metod	10
Val av metod	10
Urval och avgränsningar.....	11
Genomförande	11
Databearbetning och analysmetod	11
Kvalitetsgranskning tillförlitlighet och trovärdighet.....	12
Forskningsetiska överväganden.....	13
Resultat.....	13
Tema 1. Egenskaper hos behandlaren specialpedagog.....	14
Undertema 1.1 Praktisk och teoretisk kunskap om TBA	14
Undertema 1.2. Kunskap om alternativa metoder	15
Undertema 1.3. Kunskapstradition och attityder	16
Sammanfattning av tema 1	16
Tema 2. Egenskaper hos barnet	17
Undertema 2.1. Barnets utvecklingsnivå och förmåga att lära sig	17
Undertema 2.2. Barnets motivation och intresse för andra.....	17
Sammanfattning av tema 2	18
Tema 3. Egenskaper hos föräldrar	18
Undertema 3.1. Föräldrars motivation till behandling, förmåga samt stress	18
Undertema 3.2. Teoretisk kunskap om barnets funktionsnedsättning	18
Undertema 3.3. Kulturella aspekter och interkulturalitet	19

Sammanfattning av tema 3	19
Tema 4. Egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola	19
Undertema 4.1. Organisatoriska förutsättningar	19
Undertema 4.2. Teoretisk kunskap och attityder.....	20
Sammanfattning av tema 4	20
Diskussion.....	20
Praktiska implikationer	22
Begränsningar och studiens betydelse för praktiken och professionen	23
Vidare forskning och slutsatser (conclusions)	23
Referenser.....	24
Bilaga 1. Informationsbrev.....	28
Bilaga 2. Intervjupersoner	29
Bilaga 3. Intervjuguide.....	32

Förord

Mitt intresse för barn med funktionsnedsättning väcktes under min tid som verksam förskollärare. Det blev tydligt att den pedagogiska ansats som förmedlades under min utbildning inte var tillräckligt för att adekvat stödja dessa individers utveckling och lärande. Denna insikt ledde mitt arbete vidare till att utforska TBA. Med hjälp av den nya kunskapen om TBA framstod vikten av att integrera dess principer inom den pedagogiska verksamheten för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning ska ges den optimala förutsättningar för att utvecklas utifrån deras förmågor.

Denna uppsats är resultatet av en intensiv och lärorik period. Att nå hit hade inte varit möjligt utan stöd av flera betydelsefulla personer i mitt liv. Först och främst vill jag rikta ett innerligt tack till min handledare Dr. Noam Ringer. Din expertis, dina kloka råd och konstruktiva feedback har varit avgörande för mitt uppsatsarbete. Ditt resonemang och förmåga att guida mig genom hela uppsatsen har fördjupat min förståelse för ämnet.

Jag vill rikta ett stort tack till min familj som med sitt stöd, förståelse och uppmuntran har gjort detta arbete möjligt.

Slutligen vill jag uttrycka min uppskattning till Habilitering & Hälsa, som generöst beviljat en månad ledighet för att färdigställa min uppsats. Detta gav mig den tid jag behövde för att fokusera på mitt uppsatsarbete.

Inledning

Forskning inom specialpedagogik och autism framhäver vikten av att utveckla sociala färdigheter hos individer med autism för att förbättra deras livskvalité och välbefinnande. Studier har visat att bristande sociala färdigheter kan kopplas till ökad risk för isolering psykisk ohälsa hos individer med autism (Matson et al., 2007). Svårigheter att initiera och upprätthålla sociala interaktioner, tolka sociala signaler samt att navigera i komplexa sociala situationer kan leda till känslor av utanförskap, vilket i sin tur riskerar att bidra till psykisk ohälsa. Deckers et al. (2017) betonar i sin forskning att många ungdomar med autism under tonåren upplever en önskan om social interaktion med andra, vilket ofta försvåras på grund av brister i sociala färdigheter. Detta tyder på att insatser som syftar till att träna sociala färdigheter är särskilt värdefulla för att förebygga eller minska känslor av ensamhet.

Forskning inom Tillämpad Beteendeanalys (TBA) har tydligt visat att strukturerad träning i sociala färdigheter och kommunikation kan vara mycket effektiv. Genom att använda tydliga instruktioner, modellering, shaping och positiv förstärkning kan individer med autism lära sig viktiga sociala färdigheter. Genom att erbjuda barn alternativa och funktionella strategier för interaktion och kommunikation skapas förutsättningar för att de ska kunna uttrycka sina behov, önskemål och känslor (Wong et al., 2015; Ala'i-Rosales et al., 2019). Detta kan i sin tur leda till mer positiva och meningsfulla sociala interaktioner. Karlsson (2010) framhåller att ju mer socialt accepterad en individs beteenderepertoar är, desto mindre är risken för att problembeteenden utvecklas. Medvetenhet om barns rättigheter, såsom de uttrycks i FN:s konvention om barns rättigheter, särskilt i artikel 23, understryker vikten av insatser som inte bara är effektiva utan också främjar delaktighet, självständighet och värdighet:

Konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar tilltron till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället (FN:s konvention om barns rättigheter, 1989 artikel 23).

I linje med detta betonas, ur ett beteendeanalytiskt perspektiv, begreppet social validitet (Wolf, 1978), vilket innebär att målen med insatserna bör vara att förbättra individers liv såväl kortsiktigt som långsiktigt. Ur ett socialt validitetsperspektiv (Cooper et al., 2020) är sociala färdigheter inte bara viktiga för individen själv, utan också avgörande för hur individen kan interagera med sin omgivning. Detta är ett perspektiv som även lyfts i etiska koder inom beteendeanalys avsnitt 2.01 (Behaviour Analyst Certification Board [BACB], 2022). Att utveckla sociala färdigheter hos individer med autism är därmed inte bara en pedagogisk strategi utan också en etisk skyldighet, då det ökar deras möjligheter till meningsfulla relationer, delaktighet och ökad livskvalitet.

Denna uppsats syftar till att undersöka specialpedagogers upplevelser inom Habilitering & Hälsa av faktorer som både främjar och försvårar deras arbete med TBA i syfte att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka socialpedagogers upplevelser inom Habilitering & Hälsa i tre regioner i Sverige av faktorer som både främjar och hindrar deras arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Mer specifik syftar uppsatsen att svara på följande fråga:

Vilka möjligheter och utmaningar upplever specialpedagoger i sitt arbete med att arbeta med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism?

Bakgrund

I bakgrunden kommer jag att beskriva autismspektrumstillstånd hos barn, sociala färdigheter hos barn med autism, Habiliteringens uppdrag, vårdinsatser för barn med autism inom habiliteringsverksamheten och specialpedagogers roll inom habiliteringsverksamheten.

Autismspektrumstillstånd hos barn

Autismspektrumtillstånd (ASD) är en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som karakteriseras av brister i sociala färdigheter och kommunikation, samt av begränsade, repetitiva mönster i beteenden och intressen (American Psychiatric Association (APA), 2013).

Världshälsoorganisationens kriterier i ICD-10 (International Classification of Disease, 11 utgåvan, WHO 1997) och DSM-IV (Diagnostic Statistical Manual, utarbetad av APA 2013) beskriver den karakteristiska symptombilden vid autism. Dessa handlar om nedsatt förmåga att interagera socialt, vilket tar sig uttryck i följande: Bristande förmåga att använda varierade icke-verbala beteenden som ögonkontakt, ansiktsuttryck, kroppshållning och gester som ett led i sociala interaktionen. Nedsatt förmåga att ta kontakt med andra, svårigheter i att dela glädje och upplevelse med andra, nedsättning i kommunikation samt repetitiva beteendemönster är andra kriterier för att erhålla diagnosen autism. Hos barn med autism riskerar dessa brister att leda till betydande utmaningar i det sociala samspelet och försvåra att delta fullt ut i samhället. Utmaningarna kan exempelvis uttrycka sig genom att barn med autism tar färre initiativ till socialt samspel eller att de besvarar andras sociala initiativ i mindre utsträckning (Gillberg, 1993; Steinbrenner et al., 2020).

Förevarande studie riktar fokus mot specifika aspekter av sociala färdigheter, inklusive ögonkontakt, ömsesidighet i lek, lyssna till sitt namn samt imitation, vilka har en central roll i tidig social utveckling hos barn med autism. Dessa områden är centrala milstolpar och kompetensområden som bedöms vid användning av DSM-5 (APA, 2013). Brist på ögonkontakt hindrar social ömsesidighet, medan nedsatt imitationsförmåga begränsar inläring av sociala beteenden genom observation. Avsaknad av lekfärdigheter minskar möjligheten till ett socialt umgänge och engagemang med jämnåriga (Charlop & Ericson, 2013). Genom att fokusera på dessa färdigheter kan man adressera kärnsårigheter och främja sociala interaktioner.

APA (2013) framhäver de kognitiva och perceptionella svårigheter hos barn med autism, vilket leder till att individer med autism har ett annorlunda sätt att bearbeta information. Dessa svårigheter kan påverka utvecklingen och tillämpningen av sociala färdigheter negativt. Peeters (1998) skriver att barn med en typisk utveckling har en inneboende förmåga att lägga mening till perception med ett minimum av social stimulans, vilket är påverkad hos barn med autism. Barn som följer den typiska utvecklingen utvecklar sociala färdigheter från spädbarnsålder och börjar föredra det mänskliga ansiktet framför föremål. När de blir äldre blir de mer och mer intresserade av det mänskliga livet omkring sig och lär sig att förstå detta, vilket märks i deras fantasilek. Utvecklingen av fantasi (lägga mening till perception) och socialt beteende är mycket annorlunda hos barn med autism (Peeters, 1998).

För att förstå hur dessa utmaningar påverkar vardagliga livet för barn med autism är det också avgörande att undersöka föräldrars stress och livskvalité, eftersom dessa faktorer inte enbart påverkar föräldrars välbefinnande utan också deras förmåga att stödja barnet. En systematisk litteraturoversikt av Turnage, och Conner (2022) framhäver att föräldrar till barn med autism upplever sämre fysisk, psykisk och social hälsa, vilket bidrar till ökad stress. Svårighetsgraden av barnets ASD-diagnos visades vara den starkaste riskfaktorn för deras livskvalité, där svårare symptom förstärker föräldrars upplevda stress. Samtidigt identifierades skyddande riskfaktorer såsom högre utbildningsnivå, som kan mildra stress genom ökade tillgång till resurser och kunskap om ASD. Studien understryker vikten av att vårdpersonal erbjuder skraddarsydda interventioner inklusive stöd för tidig diagnos och

utbildning om ASD (Turnage & Conner, 2022). Genom att erbjuda dessa insatser kan föräldrars stress minskas, vilket i sin tur skapar mer stödjande miljö för barnet.

Sociala färdigheter hos barn med autism

Sociala färdigheter är ett svårdefinierat begrepp och saknar en tydlig definition (Taylor, 2013; Weiss, 2013), vilket har lett till både långvarig utveckling av bedömningsverktyg och osäkerhet kring vad som faktiskt bör mätas. När sociala färdigheter diskuteras utifrån barn som följer den typiska utvecklingen, fokuserar termen ofta på mellanmänniskliga relationer såsom empati och perspektivtagande. När dessa färdigheter diskuteras utifrån barn med autism omfattar samma term ett bredare spektrum av beteende som att få ögonkontakt (Charlop & Erickson, 2013). Trots svårigheter att fastställa en tydlig och konsekvent definition finns ett tydligt behov av att utveckla effektiva insatser för utveckling av dessa.

Flera forskare har definierat sociala färdigheter på olika sätt. Schopler och Mesibov (citerad i Charlop & Erickson, 2013) beskriver dem som en uppsättning beteenden och kognitiva processer, nödvändiga för effektiv och adaptiv interaktion med andra. Baker (2013) definierar dem som önskvärda beteenden i sociala sammanhang, vilka leder till positiva reaktioner från andra. Bondy och Weiss (2013) betonar vikten av att främja sociala färdigheter hos individer med autism, men menar samtidigt att detta ofta är ett av de svåraste målen i undervisningen. Detta kan exempelvis bero på att individer med autism kan ha begränsat intresse för socialt umgänge, svårigheter att förstå och tillämpa sociala regler samt tolka underliggande sociala budskap. Till skillnad från neurotypiska barn, som ofta drivs av nyfikenhet och söker sig till andra i lek och lärande, kan barn med autism föredra att leka ensamma med specifika intressen, exempelvis att sortera eller rada upp föremål. Vidare beskriver Bondy och Weiss (2013) hur barn med autism kan ha svårt att förstå och tillämpa sociala regler, exempelvis hur nära man kan stå någon annan eller hur man turas om i lek. Även att uppfatta icke-verbala signaler, som ironi, skämt eller sarkasm kan innebära stora utmaningar. Ett missförstånd i dessa sammanhang kan leda till förvirring eller socialt olämpliga reaktioner.

De kognitiva och perceptuella skillnader som beskrivs av APA (2013) påverkar ofta individens förmåga att uppfatta sociala signaler. Ett barn utan autism kan exempelvis intuitivt förstå ögonkontakt, leenden och kroppsspråk som inbjudningar till interaktion, medan ett barn med autism kanske inte uppfattar dessa signaler eller inte vet hur de ska bemötas. Cooper et al., (2020) belyser detta ytterligare genom att peka på att barn med autism ofta tar färre initiativ till social kontakt och har begränsad förmåga att uppfatta andras sociala signaler. Dessa svårigheter kan få betydande konsekvenser för individens livskvalitet, eftersom brist på sociala interaktioner begränsar individens möjlighet till delaktighet och aktiviteter som är viktiga för individens utveckling. Sociala färdigheter är något som kan tränas och utvecklas. Genom riktade insatser kan individens självständighet och självsäkerhet i sociala situationer stärkas, vilket i sin tur kan förbättra möjligheter till delaktighet och på lång sikt även livskvalitet.

Habiliteringens uppdrag

I Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, finns de regler som gäller för hälso- och sjukvård, inklusive rehabilitering och habilitering. I Sverige erbjuds barn med omfattande och bestående funktionsnedsättningar stöd, behandling och träning inom barn- och ungdomshabilitering (Handikapp & Habilitering, 2010). Bohlin (2009) skriver i sin avhandling att Habilitering & Hälsa är en del av verksamhetsområde Psykiatri och habilitering inom SLSO och styrs av sjukvårdslagen. Socialstyrelsen (2023) lyfter fram Habilitering som en viktig del av vården för att uppnå god hälsa och välbefinnande. Enligt lag (SFS 1993:387) ska Habilitering & Hälsa erbjuda habilitering och annat individuellt stöd till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Andra uppdrag som tas upp handlar om information, utbildning och stöd till deras närstående och nätverk. Informationsuppdraget innefattar information om funktionsnedsättningar, dess konsekvenser, vårdinsatser och samhällets stöd.

Habiliteringen är ett tvärprofessionellt arbete som syftar till att skapa bästa möjliga förutsättningar för individer med funktionsnedsättning att utvecklas, lära, bli självständiga och delta aktivt i samhället (Von Tetzchner et al., 2013). Habiliterings övergripande mål enligt Lagerkvist & Lindgren (2012) är att ge behandling, stöd, råd och hjälp till barn och ungdomar med funktionsnedsättning för att de ska kunna utvecklas optimal utifrån sina förutsättningar.

Sverige är ett av de länder som har ratificerat FN:s konvention om barns rättigheter, vilket innebär att barns bästa ska komma i främsta rummet i alla beslut som berör dem. Barn med funktionsnedsättning har särskilda rättigheter enligt konventionen. FN:s konvention för barn betonar rätten till delaktighet, tillgänglighet och ickediskriminering för barn med funktionsnedsättning. Enligt artikel 24 i barnkonventionen (United Nations, 1989) fastslås rättighet till vård och stöd för barn med funktionsnedsättning.

Vårdinsatser för barn med Autism inom habiliteringsverksamheten

Denna del av bakgrunden belyser vårdinsatser för barn med autism inom habiliteringsverksamheten, med fokus på multidisciplinärt samarbete, olika behandlingsmetoder och forskningsluckor.

Habilitering & Hälsa kräver specialistkunskaper inom medicin, psykologi, socialt arbete och pedagogik (Bohlin, 2009). Det kan finnas flera professioner så som; logopeder, arbetsterapeuter, psykologer, fysioterapeuter, kuratorer och specialpedagoger (Habiliteringen i Sverige, u.å.). Forskning visar att samarbete mellan dessa professioner är effektivt för att optimera vårdinsatserna för barn med autism (Von Tetzchner et al., 2013).

Jacobsson et al. (2013) har identifierat olika insatser och behandlingsmetoder som används vid autismspektrumtillstånd, och uttrycker att vetenskapliga underlaget för att bedöma effekterna av insatserna är otillräckligt. Träning som innefattar kombination av flera metoder anses vara förekommande i Sverige, men effekten har inte studerats. Bristen på vetenskapligt underlag för många insatser såsom Jacobsson et al. (2013) framhäver leder till osäkerhet och etiska utmaningar för habiliteringsverksamheten, samtidigt begränsar detta möjligheten att fullt ut följa Socialstyrelsens rekommendationer (2024 b) om evidensbaserade praktik. Att enbart använda insatser med dokumenterade effekt skulle stärka kvalitén på insatserna men riskerar att utesluta potentiellt nyttiga metoder.

Jacobsson et al. (2013) uppger att majoriteten av habiliteringens insatser fokuserar på pedagogiska metoder, inklusive beteendeterapi som syftar till att förbättra grundläggande färdigheter inom socialt samspel och kommunikation samt anpassning av miljö med hjälp av exempelvis tydliggörande pedagogik. I den här studien uppges att målgruppen är mycket heterogen, vilket innebär att det finns individer som uppvisar hög funktion till individer som uppvisar kognitiva och beteendemässiga svårigheter. Olikheter och mångfalden kräver individanpassade insatser, men bristen på robust vetenskapligt underlag komplicerar valet av metoder eller kombination av metoder. Dessutom kombination av flera metoder kräver omfattande resurser och ställer höga krav på personalens kompetens, vilket kan vara en utmaning för habiliteringsverksamheten. Etiska dilemmat att använda insatser utan stark evidens riskerar det att barn och familjer utsätts för behandlingar som inte ger nytta.

Habiliteringsinsatser för barn med autism kan präglas av olika teoretiska och praktiska synsätt, vilket påverkar hur insatserna utformas. Jacobsson et al. (2013) presenterar två huvudsakliga synsätt på habiliteringens insatser, det ena fokuserar på att optimera färdigheter hos barn med autism, medan den andra betonar acceptans för individens unika sätt att förstå sin omvärld.

Det finns styrkor och utmaningar i båda synsätten. Det första synsättet med fokus på färdighetsträning kan vara effektiv för vissa barn med högfungerande autism, där strukturerade interventioner har visat positiv effekt, exempelvis mångsidiga intensiva insatser (Socialstyrelsen, 2024 b; Bohlin et al., 2012; Eikeseth et al., 2012). Utmaningar med detta perspektiv är att barnets individuella behov kan riskera att förbises, och insatserna kan upplevas krävande för barnet, familjen och personal. Det andra synsättet, som prioriterar acceptans och miljöanpassning främjar inkludering och barns autonomi,

däremot kan det vara svårt att implementera i praktiken i miljöer som skola och förskola. En kombinera dessa synsätt och med ett etiskt reflekterande tillvägagångssätt kan habiliteringsverksamheten skapa en vård som är både effektiv och respektfull. Samtidigt kräver bristen på evidens för dessa kombinerade tillvägagångssätt ett proaktivt arbete med utvärdering och samverkan, för att säkerställa att insatserna är i linje med nationella riktlinjer samt barnets och familjens behov (Jacobsson et al., 2013).

Specialpedagogers roll inom habiliteringsverksamheten

Denna del av bakgrunden analyseras specialpedagogik som både kunskapsområde samt verksamhetsfält, med fokus på specialpedagogers bidrag till habiliteringsverksamheten. Utifrån Emanuelsson et al. (2001) och Ahlberg (2009) diskuteras hur specialpedagogisk kompetens bidrar till tvärvetenskapliga insatser, samt vilka utmaningar och möjligheter som präglar deras arbete inom habiliteringen.

Specialpedagogik kan enligt Ahlberg (2009) beskrivas både som kunskapsområde och verksamhetsfält. Som ett kunskapsområde utgörs det genom den forskning och kunskapsbildning som avgränsar och definierar dess innehåll och gränser och handlar om människors lärande och utveckling i situationer där det uppstår hinder. Detta innefattar utvecklingen av teorier, begrepp och metoder för att analysera dessa svårigheter med särskilt fokus på situationer där individer möter pedagogiska och sociala utmaningar. Ahlberg (2009) betonar vidare att specialpedagogik som kunskapsområde är tvärvetenskaplig med koppling till olika discipliner så som pedagogik, medicin, psykologi, sociologi, filosofi, biologi och är i ständig utveckling i samspel med verksamhetsfältet. Denna interdisciplinära approach är särskilt relevant inom habiliteringen, där barn med autism kan ha komplexa behov som kräver insatser både inom pedagogik samt medicin. Emanuelsson et al. (2001) kompletterar denna och betonar specialpedagogikens roll för inkludering och delaktighet. Emanuelsson et al. (2001) poängterar att specialpedagogiks forskning inte endast bör fokusera och åtgärda svårigheter, utan också förstå hur kontextuella faktorer påverkar lärandemiljöer. Detta är viktigt inom habiliteringen där specialpedagoger arbetar mellan vård, skola- och förskola samt familj för att skapa sammanhang och stödja barnets utveckling. Specialpedagogikens tvärvetenskapliga natur kan ses både som möjlighet och utmaning. Å ena sidan möjliggör det en helhetsbaserad förståelse för individen med autism, där kan pedagogiska strategier så som tydliggörande pedagogik kombineras med andra insatser inom habiliteringen. Å andra sidan kan det skapa oklarhet i specialpedagogikens specifika expertis, särskilt i multidisciplinära teamet där andra professioner, såsom psykologer och logoped, bidrar med överlappande kunskaper. Detta ställer högre krav på tydliga roller och samarbetsstrukturer inom habiliteringen.

Enligt Ahlberg (2009) specialpedagogen som ett verksamhetsfält avser praktiska handlingar och insatser som utförs i olika kontexter så som skola, förskola och Habilitering. Specialpedagogernas yrkesroll inom barn- och ungdomshabilitering har undersökts systematisk i en avhandling av Åman (2006) som analyserar specialpedagogers kompetens och hur den konstrueras i gruppdiskussioner. Åman (2006) framhäver att specialpedagogers kompetens präglas av anpassningsförmåga, vilket gör att traditionella professionsstrategier hamnar i bakgrunden.

Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer jag att beskriva en av flera metoder som används för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism, med fokus på TBA, samt tidigare studier om attityder kring TBA inom vården.

Tillämpad beteendeanalys för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism

TBA beskrivs som ett evidensbaserat och effektivt förhållningssätt för att stödja barn med autism, med fokus på att främja inlärning och utveckling av sociala färdigheter och grundar sig i inlärningsteorier, med synnerhet inom behaviorism (Wong et al., 2015; Cooper et al., 2020; Socialstyrelsen, 2024). TBA fokuserar följaktligen på omgivningens påverkan på individen, och dess principer kan användas för att stödja utveckling och förbättra livskvaliteten (Cooper et al., 2020; Andersson et al., 2014; Karlsson, 2010; Baer et al., 1987). Enligt TBA kan beteenden formas och utvecklas genom systematiska interventioner, målet är att förklara beteenden utifrån individens historia och nuvarande samspel med sin miljö (Cooper et al., 2020; Weiss & Harris, 2001). TBA är en vetenskap som inriktar sig på att skapa förståelse för mänskligt beteende med fokus på förbättring av dessa. Det som skiljer TBA från andra metoder ligger i dess fokus, mål och metoder och hur denna kunskap kan användas för att förbättra livskvaliteten hos individer (Cooper et al., 2020).

Forskning bekräftar TBAs effektivitet. I en metaanalys undersökte Virues-Ortega, J. (2010) effekten av TBA för små barn med autism. Studien analyserade flera olika områden, inklusive sociala färdigheter, och belyser starkt bevis för TBA som en framgångsrik metod inom olika områden, särskilt avseende utveckling av sociala färdigheter hos barn med autism. Matson et al. (2007) framhäver att många strategier inom TBA såsom, modellering och förstärkning har visat sig vara effektiva för att lära ut en mängd olika sociala färdigheter, inklusive ögonkontakt, initiera konversation och lekfärdigheter.

Baer et al. (1987) utforskar 7 dimensioner av TBA, vilka utgör grunden för TBA och har relevans inom området för att förstå och förändra mänskligt beteende och inkluderar: tillämpad, beteendeariöktad, analytisk, begreppsmässigt sammanhängande, teknologisk, effektiv och generaliserbar. Dessa enligt Karlsson (2010) säkerställer praktisk relevans och hållbara resultat.

Parsons et al. (2011) utfört en översikt och sammanställt forskning och erfarenheter av arbete med barn med autism, vilket visar behov av individanpassade insatser, eftersom det inte finns en lösning och undervisning som skulle passa alla barn med autism.

Tidigare studier om attityder kring TBA inom vården

Som tidigare diskuterats är TBA-grundade principer evidensbaserade för att stödja barn med autism genom strukturerade insatser som syftar till att utveckla sociala färdigheter. TBA syftar till att utveckla livskvaliteten hos individer med autism, och används inom habiliteringsverksamheter. Attityder till TBA inom vården kan variera, vilket kan påverkas av vårdpersonalens utbildning, erfarenhet och organisatoriska förutsättningar. I denna del av uppsatser diskuteras vårdpersonalens samt föräldrars attityder till TBA. I en studie analyserar Pan et al. (2025) socialvaliditetsbedömningar i TBA-forskning och framhäver att vårdpersonalen är sällan inkluderade som respondenter i TBA-forskning. Att undersöka vårdpersonalens attityder är avgörande, eftersom deras acceptans och uppfattning om interventionernas genomförbarhet påverkar dess hållbarhet.

Vårdpersonalens attityder till TBA

Stahmer & Aarons (2009) fann att organisatorisk kontext såsom utbildning är avgörande för att skapa positiva inställningar till evidensbaserade praktiker. I kontexter där TBA är mindre etablerad, som i Kina, identifierar Pan et al. (2024) kulturella och organisatoriska hinder som påverkar attityder. Vårdpersonalen ser potential i TBA men stigma kring beteendeterapier och brist på utbildade specialister bidrar till blandade inställningar. Vissa ser TBA som mekanisk, vilket minskar dess acceptans.

Denne et al. (2017) framhäver att vårdpersonalen särskild de med utbildning och med möjlighet att observera framsteg hos barn tenderar att ha en positiv attityd till TBA. Studien primär fokuserar på föräldrars attityder till TBA i Storbritannien, noterar dock att vårdpersonalen uttrycker oro över att TBA kan uppfattas alltför intensiv för föräldrar att utföra, vilket kan påverka dess praktiska tillämpning. Långh (2017) identifierar i sin avhandling att handledning spelar en central roll för att öka kunskap och förbättra kvalitén på tidiga intensiva beteendeinsatser (EIBI), en form av TBA. Denna studie understryker attityder och missuppfattningar kan utgöra hinder och betonar vikten av att adressera dessa genom utbildning och etiska reflektioner för att främja en positiv mottagning av TBA.

Sammanfattningsvis tyder forskning på att utbildning, praktisk erfarenhet samt kvalificerad handledning är centrala för att främja positiva attityder till TBA. Kulturella och organisatoriska faktorer spelar också en viktig roll, särskild i kontexter där TBA är mindre etablerat. Dessa insikter tyder på behovet av kontextspecifika insatser så som kulturellt anpassade utbildningsprogram och organisatoriskt stöd för att för att öka acceptansen och effektiviteten av TBA inom vården.

Föräldrarnas attityder till TBA

Forskning om föräldrars attityder till TBA visar hur erfarenhet, socioekonomiska faktorer och praktiska utmaningar formar deras inställning till TBA. Denne et al. (2017) utförde en studie i Storbritannien som undersökte föräldrars uppfattning och attityder till TBA. Resultatet tyder på att föräldrar med tidigare erfarenhet av TBA uttrycker mer positiva attityder, vilket visar att praktisk exponering och kunskap stärker tilltron till TBA. Studien identifierar också att socioekonomiska faktorer, såsom högre utbildningsnivåer och inkomst, samt graden av svårigheter hos barnet som betydelsefulla för föräldrars inställning. En vanlig missuppfattning hos föräldrar är att TBA inte är godkänd av brittiska myndigheter, vilket kan minska dess användning, särskilt i fall där föräldrar behöver finansiera programmet själva. Denna missuppfattning tyder på vikten av tydlig information och stöd för att öka acceptansen. På liknande sätt visar studien av Walz et al. (2019) att föräldrautbildning inom TBA är värdefull men hindras av vårdpersonalens attityder och begränsade tillgång till tjänster, såsom flexibla tider och finansiering. Studien visar att föräldrar blir skeptiska när vårdpersonalen saknar tillräckliga kunskaper och erfarenheter. Föräldrar framhäver att de känner sig positiva och engagerade när vårdpersonalen är lyhörda, har öppen kommunikation och verkligen förstår barnets behov.

Liknande resultat framkommer i andra kontexter. Grindle et al. (2009) undersökte föräldrars attityder till TBA i Storbritannien och fann att föräldrar generellt har en positiv inställning till TBA-baserade interventioner. Samtidigt identifierar studien utmaningar till hemmabaserade interventioner, såsom att balansera de tidskrävande insatserna och arbetslivet samt andra familjeåtaganden. Dessa praktiska svårigheter kan påverka föräldrars inställning och långsiktiga tilltro till TBA. I japansk kontext visar Inoue & Okamoto (2022) att föräldrar tenderar att ha positiva attityder till TBA, men liknande utmaningar såsom tids- och resurskrävande insatser framträder.

Sammanfattningsvis visar studier att föräldrars attityder påverkas av socioekonomiska faktorer, tidigare erfarenhet och tillgång till stöd. Positiva attityder stärks av kunskap, men praktiska och kulturella hinder såsom tidsåtgång och missuppfattningar om interventionernas legitimitet, kan minska acceptansen. Dessa insikter betonar behovet av riktade insatser, såsom utbildning, ekonomiskt stöd samt tillgång till kvalificerad handledning för att utöka föräldrars engagemang i TBA och främja dess effektivitet i olika kulturella och sociala kontexter.

Vikten av utbildning och handledning för att utföra TBA-baserade interventioner

För att TBA ska vara effektiv krävs det förståelse av dess teoretiska ramverk och praktisk tillämpning, särskilt inom tidiga intensiva beteendeinsatser (EIBI). Personalens utbildning och kunskap är avgörande för att anpassa insatserna utifrån individens unika behov och förutsättningar (Eikeseth,

2017; Bejnö et al., 2023). Vikten av utbildad personal tas även upp av Dillenburger et al. (2014) som en förutsättning för en korrekt användning av använda TBA och undvika missförstånd. Utan utbildning riskerar insatserna att bli mer standardiserade och ineffektiva.

Bejnö et al. (2023) bidrar med insikter från en kvasi-experimentell studie att personalens attityder till TBA påverkas av deras tillgång till fortbildning, handledning och praktiska verktyg. Personal som får tillräckligt med stöd uttrycker mer positiva attityder, vilket i sin tur utökar engagemang och förmåga att använda sig av TBA-baserade interventioner. Studien framhäver dock utmaningar som hög personalomsättning, handledarens varierande erfarenheter, vilket kan underminera kontinuerligt stöd. Dessa faktorer lyfter fram ett tydligt behov av strukturerat stöd för att vårdpersonalen ska känna sig kompetenta och trygga i arbete med TBA. På samma sätt undersöker Långh et al. (2021) hur förbättrad handledning kan förbättra kvalitén på TBA-baserade interventioner. Genom att fokusera på handledarens roll visar studien att kvalificerad handledning är avgörande för att säkerställa korrekt utförda interventioner. Både Bejnö et al. (2023) och Långh et al. (2021) visar att investering i utbildning och handledning inte bara förbättrar kvalitén hos insatserna utan också stärker vårdpersonalens attityder till TBA.

Positiva attityder är avgörande eftersom de påverkar personalens motivation och engagemang. För att förbättra TBAs potential krävs en helhetsperspektiv. För det första bör vårdenheten prioritera kontinuerlig fortbildning som kombinerar teoretisk kunskap med praktisk vägledning, så att vårdpersonal kan anpassa insatserna utifrån individens behov. För det andra är kvalificerad och kontinuerlig handledning avgörande för att ge personalen trygghet och vägledning i deras arbete med TBA.

Teoretiskt perspektiv: Expectancy-Value Theory

För att undersöka varför vissa specialpedagoger är mer motiverade att använda sig av TBA-baserade principer än andra, kommer jag att utgå ifrån ett teoretiskt ramverk vid namn Expectancy- Value Theory. Teorin formulerades ursprungligen av matematikern John William Atkinson år 1957 för att belysa sambandet mellan individens motivation och prestation. Den centrala idén i teorin är att individens motivation hänger samman med hur viktig uppgiften uppfattas vara för individens framtid. Eccles och Wigfield (1995) vidareutvecklade denna teori till den moderna Expectancy- Value Theory och betonade att grundläggande principen inom denna teori är att individernas förväntningar och deras uppfattning om uppgiftens värde samverkar. Teorin grundar sig på två centrala faktorer som förklarar varför en individ agerar på ett visst sätt. Den ena faktorn handlar om förväntningar på framgång "expectancy of success", vilket avser hur mycket en individ tror sig kunna lyckas med en uppgift. Om en individ tror att denne är bra på någonting, är individen mer benägen att anstränga sig för att utföra uppgiften. Den andra faktorn avser "subjective task value", vilket förklarar hur mycket en individ värderar en viss uppgift (Eccles & Wigfield, 2002). Eccles et al. (1983) framhäver fyra komponenter i sistnämnda faktorn värde, vilka benämns som "constructs". Värde kan uttryckas på fyra olika sätt: Inre värde, nyttovärde, personligt värde och kostnadsvärde, vilka påverkar människors ansträngningar och uthållighet i en aktivitet.

Inre värde: Skaalvik och Skaalvik (2016) utvecklar Inre värde i tillfredställelse och njutning som är direkt kopplad till själva aktivitet för en person. Det inre värdet handlar om hur intressant individen upplever att en uppgift är. När en person upplever ett inre värde i en aktivitet blir det en stark drivkraft för individen.

Nyttovärde: Skaalvik och Skaalvik (2016) skriver om nyttovärdet och menar att individer söker sig till aktiviteter som uppfattas vara användbara eller viktiga för en person. Wigfield et al. (2009) skriver att nyttovärde avser hur en aktivitet passar in i individens framtidsplaner. Aktiviteten kan också spegla viktiga mål i individens yrke, i detta avseende handlar nyttovärde om personliga mål och självkänsla och har vissa kopplingar till uppnått värde.

Personligt värde är ett skeende som handlar om individens identitet och självuppfattning. Skaalvik och Skaalvik (2016) hävdar att individen tenderar att utöva och söka sig till de uppgifter och aktiviteter som denne är duktig på.

Kostnadsvärde är den alternativa kostnad som uppstår till följd av utövandet av en särskild aktivitet. Dessa kostnader kan uppstå i form av exempelvis ansträngning, stress och-/eller tid. Detta kan tolkas som det individen behöver uppoffra för att utöva en viss aktivitet (Skaalvik & Skaalvik, 2016).

Metod

I detta avsnitt redogörs tillvägagångssätt i min studie. Jag kommer att motivera för mitt val av metod och vilka styrkor och svagheter som finns samt relationen till teoretisk utgångspunkt, syfte och frågeställningar. Detta presenteras i underrubrikerna val av metod, urval och avgränsningar, genomförande, databearbetning och analysmetod, kvalitetsgranskning tillförlitlighet och trovärdighet samt forskningsetiska överväganden.

Val av metod

Fejes och Thornberg (2019) betonar vikten av att välja en grundläggande ansats för forskningsprocessen i sin helhet, inklusive analysarbetet. I en induktiv ansats drar forskaren generella slutsatser utifrån en mängd enskilda fall, medan i en deduktiv ansats utgår forskaren ifrån en allmän regel eller sanning och utifrån detta ställs en hypotes. Denna studie anses ha en induktiv ansats, där data från nio intervjuer har samlats in och analyserats för att dra generella slutsatser baserad på deltagarnas erfarenheter och upplevelser.

En kvalitativ studie enligt Sundell (2012) syftar till att skapa förståelse för människors upplevelser och som besvarar frågor genom tolkande av information och utveckling av begreppsmässiga strukturer. En kvalitativ studie innefattar vanligen bearbetning av intervjumaterial enligt en kvalitativ metod.

Syftet i denna studie är att undersöka specialpedagogers upplevelser av ett fenomen. För att skapa en djup förståelse av ett fenomen i enighet med Bryman (2011) är kvalitativ studie passande.

Enligt Fejes och Thornberg (2019) är intervjuer effektiva för att synliggöra subjektiva erfarenheter, vilka är avgörande för att identifiera mönster och teman i studien. Detta metodval stärker möjligheten att fånga de nyanserade betydelser som specialpedagoger tillskriver sina upplevelser.

Data har samlats in med hjälp av semistrukturerade intervjuer, vilket har skapat möjlighet till framtagande av subjektiva erfarenheter. Semistrukturerade intervjuer har en uppsättning frågor som kan beskrivas som ett frågeschema, men frågornas ordningsföljd varierar. Intervjuaren har en möjlighet att ställa följdfrågor till det som uppfattas vara viktiga (Bryman, 2011).

Dalen (2015) ger en nyanserad bild av intervjuarens roll i kvalitativ forskning, där intervjuaren framställs som en aktiv medkonstruktör av kunskap tillsammans med intervjupersonen. Dalen (2015) understryker aktivt lyssnande, flexibla frågeställningar och en trygg och respektfull atmosfär som hörnstenar för en rik och nyanserad förståelse under intervjun. Jag har under intervjun försökt skapa en relation, tillit och ömsesidig respekt för att intervjupersonen ska ges utrymme att dela sina tankar, känslor och erfarenhet öppet och ärligt. Genom att lyssna aktivt har relevanta följdfrågor ställts för att få möjlighet till att fördjupa samtalet. Intervjun har inte varit en strikt styrd process, utan en dynamisk dialog som har anpassats efter deltagarnas svar och hur samtal utvecklats. Intervjuerna har noggrant dokumenteras genom att spela in samtalet, detta för att datamaterialet ska ligga till grunden för den tematiska analysen.

Urval och avgränsningar

Kriterierna för att inkluderas i studien var att intervjupersoner skulle arbeta på barnsektionen på Habilitering & Hälsa där man arbetar med barn mellan 0-18. Jag valde att inte nämna TBA för att undersöka kunskapsläget hos specialpedagoger och inte enbart de som arbetar aktivt med TBA.

För att finna kontaktuppgifter till verksamma specialpedagoger inom Habilitering & Hälsa i olika regioner i Sverige, genomförde jag en kartläggning av landets samtliga Habiliteringscenter verksamma i alla regioner. Resultatet visade på varierande respons från de olika regionerna. I flertalet regioner nekades utlämning av kontaktuppgifter på chefsnivå, med hänvisning till specialpedagogers redan höga arbetsbelastning. I flera Habiliteringscenter registrerades mina kontaktuppgifter av administrativ personal för att vidarebefordras till specialpedagogerna, dock utan återkoppling. Ytterligare regioner valde att avstå från deltagande i studien. Dessa metodologiska utmaningar belyser svårigheter att nå specialpedagogisk personal för forskningsändamål, samt indikerar potentiella regionala skillnader i tillgänglighet och resursfördelning.

Genomförande

I denna studie utgörs datamaterialet med hjälp av semistrukturerade intervjuer med nio specialpedagoger inom tre regioner i Sverige. För att säkerställa anonymitet har deltagarna kodats med intervjuperson A-L. Ett informationsbrev med adekvat information om studien skickades till samtliga specialpedagoger i en region varav 7 anmälde sitt intresse och bokade tid för intervju. För att inkludera fler specialpedagoger kontaktades två verksamma specialpedagoger i två andra regioner, vilka tackade ja till att bli intervjuade.

Intervjuerna gjordes mellan maj och juli 2024. För att eliminera geografiska svårigheter har intervjuerna utförts digitalt genom teams och på plats. Detta kommer att problematiseras under metoddiskussionen. Med syfte att få ett detaljerat underlag för analysarbete har intervjuerna spelats in. Varje intervju inleddes med att ta upp studiens syfte och frågeställning. Intervjupersonerna hade tidigare informerats om etiska principer, vilka innehåller rätten att avbryta intervjun utan negativa konsekvenser, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet.

Intervjupersonerna började med att berätta om sin yrkesbakgrund och utbildning. Därefter följdes frågeformuläret för att säkerställa att samtliga relevanta ämnen berördes. Varje intervju tog mellan 40–50 minuter. Intervjuerna transkriberades samma kväll och efter att jag lyssnade fler gånger på varje intervju skrevs transkriberingarna ut för att underlätta databearbetningen. När samtliga transkriberingar var klara påbörjades kodningsprocessen och bearbetning av datamaterialet, vilket beskrivs noga i nästa avsnitt.

Intervjupersonerna har varierande erfarenheter som specialpedagoger (mellan 1-20 år) och de flesta har lång bakgrund som förskollärare/ lärare (13-28 år). Kunskapen av TBA varierar från mycket begränsad (F och G) till praktisk erfarenhet (B, E, I) och formell utbildning (C, D, H). De med mest TBA-kunskap (C, D, H, I) har både akademisk utbildning och praktisk handledning.

Databearbetning och analysmetod

Lantz (2013) framhäver val av analys görs beroende på studiens syfte och frågeställning. I den här studien är det lämpligt att använda sig av en kvalitativ analys, där data abstraheras, reduceras och transformeras för att komma fram till en abstraktionsnivå i kvalitetsbegreppet. Lantz (2013) lyfter vikten av att hitta likheter och olikheter i datamaterialet.

Tematisk analys används för att analysera det insamlade datamaterialet, och kan ha både styrkor och svagheter. Styrkorna med tematisk analys är att den är tillgänglig, flexibel och en strikt definierad metod. Utmaningar med tematisk analys är att bredden i tematisk analys kan skapa otydlighet och avsaknaden av en strikt ram kan leda till ytliga eller inkonsekventa analyser (Braun och Clarke, 2013). Enligt Braun och Clarke (2013) finns det 7 steg av kodning och analys i en tematisk analys.

Det första steget handlar om transkriptionen av datamaterialet (Braun & Clarke, 2013), vilket utfördes genom att lyssna på ljudupptagningarna och transkribera varje intervju. Jag har valt att lyssna på intervjuerna fler gånger för att säkerställa att all viktig information fångades in och skrev på dator. Transkriberingen utfördes på samma dag som intervjun utfördes, då jag hade färskt minne av intervjuerna.

I det andra steget enligt Braun och Clarke (2013) behöver forskare läsa och bekanta sig med datamaterialet, samt anteckna potentiellt och intressanta inslag av datamaterialet. Jag skrev ut allt datamaterial med större radavstånd för att markera och notera de viktiga inslagen i utsagorna.

Det tredje steget i analysprocessen, enligt Braun och Clarke (2013) innehåller kodning genom hela datamaterialet. I detta steg påbörjade jag tolkning och bearbetning av datamaterialet utifrån syfte och frågeställning. Jag noterade återkommande ord och fraser samt motstridiga utsagor för att säkerställa en bred representation av intervjupersonernas perspektiv.

Sökande efter teman utgör fjärde steget av dataprocessen enligt Braun och Clarke (2013). I detta skede klippte jag ut citat från olika intervjuerna och delade upp de i olika teman utifrån syfte och frågeställning. De citat som inte var relevanta för forskningsstudien lämnade jag åt sidan.

I femte steget som enligt Braun och Clarke (2013) handlar om "Reviewing themes" skapas en mapp av teman och underteman och relationen mellan dem. I detta steg har jag organiserat de teman som identifierats tidigare, slagit ihop eller delat upp teman samt identifierat underteman.

I sjätte steget namngavs teman och underteman, vilka visas i tabell 6.

Sjunde steget enligt Braun och Clarke (2013) innebär skrivande och analys av datamaterialet, vilket presenteras i kapitel med samma namn.

Kvalitetsgranskning tillförlitlighet och trovärdighet

För att säkerställa studiens kvalité och transparens, i linje med Braun och Clarke (2013), har jag tydligt redogjort för urval, datainsamling och analys. Centrala kvalitetskriterier enligt Fejes och Thornberg (2019) inom kvalitativ forskning är tillförlitlighet och trovärdighet. Tillförlitlighet avser noggrannhet och systematik i forskningsprocessen, inklusive hur väl intervjuaren fångar intervjupersonernas perspektiv (Lantz, 2013).

Trovärdighet handlar om att forskaren ska kunna visa en tydlig koppling mellan resultat och det insamlade datamaterialet, samt att ge en rättvis representation av deltagarnas ståndpunkter och hur väl kategorierna är täckande (Kvale & Brinkman, 2014). Braun & Clarke (2013) betonar även forskarens medvetenhet om sin egen roll för en trovärdig tolkning av datamaterialet. Noggrannhet och transparens i forskningsprocessen tas upp som viktiga punkter av presentation av data. Jag har därför noggrant dokumenterat analysprocessen samt varit noga med att underbygga mina argument med citat från intervjuerna, i enlighet med Braun och Clarkes (2013) ramverk för tematiska analys.

Semistrukturerade intervjuer möjliggjorde flexibilitet och djupgående svar, och den tematiska analysen utifrån Braun och Clarke (2013) med en strukturerad process skapade möjlighet till att identifiera teman. Detta gav värdefull insikt i specialpedagogernas perspektiv, en underutforskad profession enligt Åman, (2006).

En svaghet i min studie är den begränsade urvalet av nio specialpedagoger från tre regioner. Detta kan ha påverkat resultatets trovärdighet.

I denna studie genomfördes en intervju på plats medan åtta andra intervjuer genomfördes digitalt. Denna motiveras på grund av praktiska omständigheter så som geografisk spridning och intervjupersonernas tillgänglighet. En potentiell begränsning är att datakvaliteten kan ha påverkats. Platsintervjun möjliggjorde observation av ickeverbal kommunikation, vilket kan ha bidragit till en djupare förståelse av intervjupersonens svar, medan digitala intervjuer kan ha påverkats av tekniska störningar eller en mindre personlig kontakt. För att säkerställa jämförbarhet utformades

intervjufrågorna enhetlig. Digitala intervjuer kan ha begränsad möjligheten till att fånga ickeverbala kommunikation, vilket enligt Dalen (2015) framhålls som en viktig aspekt av intervjuer. Alternativa former av datainsamling så som fokusgrupper kunde ha gett ytterligare perspektiv på specialpedagoger upplevelse av deras användning av TBA.

I analysarbetet handlar trovärdighet att resultatet ska ge en rättvis bild av intervjupersonernas ståndpunkter (Kvale & Brinkman, 2014). För att öka studiens trovärdighet utifrån denna punkt anser jag nu i efterhand att jag borde ha kontaktat intervjupersonerna och rapporterat resultatet till dem. Detta för att de skulle få möjlighet att bekräfta om min uppfattning av det de har sagt är detsamma som de menade. Sammanhanget är studiens metodval robust men inför framtida studier bör bredare urval och kompletterande datainsamlingsmetoder övervägas.

Forskningsetiska överväganden

Ansökan om etik och GDPR formulär vid Specialpedagogiska institutionen lämnades in innan studiens början. Utifrån de etiska riktlinjerna för styrelse certifierade beteendeanalytiker, avsnitt 9.02 (Behaviour Analyst Certification Board [BACB], 2022) liksom Bailey och Burch (2020) behöver man informera deltagarna om etiska koder. Detta finns även i Vetenskapsrådets (2024) forskningsetiska principer vilka består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa principer har följts enligt nedan: informationskravet genom att informera deltagarna om syftet, innehållet och användningsområdet. Samtyckeskravet genom att informera deltagarna om vad som förväntas av dem samt om rätten att avbryta deltagandet under vilket stadie som helst under studien. För att inhämta informerat samtycke skickades ett informationsbrev (bilaga 1). I detta brev lämnades en kort beskrivning av studien, där risker och fördelar, en sekretessförklaring samt en tydlig beskrivning av möjligheten för deltagarna att när som helst avbryta deltagandet. Konfidentialitetskravet som handlar om att deltagarna inte ska kunna identifieras, har tagits hänsyn till genom att samtliga personer fick information om studentens tystnadsplikt avseende samtliga känsliga uppgifter. Nyttjandekravet, som innebär att insamlade uppgifter endast får användas för forskningsändamål, har tagits hänsyn till genom att redovisa hur och var resultatet kommer att redovisas. Under analysarbetet i kvalitativ forskning ställs det krav på att ha ett reflexivt förhållningssätt, vilket handlar om att kunna reflektera över sina tillvägagångssätt, metodval, perspektiv och teoretiska utgångspunkter, sin förståelse och sina värderingar samt hur deltagare kan influeras (Fejes & Thornberg, 2019). Jag har reflekterat över hur mina värderingar och erfarenheter potentiellt kan påverka tolkningen av datamaterialet. För att minimera denna risk har jag kontinuerligt haft samtal med handledare och noggrann dokumenterat arbetsprocessen.

Resultat

I detta avsnitt redogörs bearbetning och analys av de nio intervjuer som ligger till grunden för uppsatsen. Syftet med analysen av intervjuerna har varit att undersöka vad specialpedagoger upplever som främjande och hindrande faktorer i deras arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Resultatet indelas i fyra teman: (1) egenskaper hos behandlaren specialpedagog, (2) egenskaper hos barnet, (3) egenskaper hos föräldrar och (4) egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola. Dessa teman kan vara både främjande och hindrande faktorer beroende om hur de uttrycker sig.

Tabell 1 presenterar teman och undertema.

Table 1. Specialpedagogers erfarenheter av faktorer som främjar och hindrar deras arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Tema 1 Egenskaper hos behandlaren specialpedagogen	Tema 2 Egenskaper hos barnet	Tema 3 Egenskaper hos föräldrar	Tema 4 Egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola
1.1. Praktisk och teoretisk kunskap om TBA (innehåller: TBA-principer som använd, vilka är problembeteende, intensiva insatser, topografisk analys), 1.2. Kunskap om alternativa metoder. 1.3. Kunskapstradition och attityder att träna sociala färdigheter, effektivitet, etiskt? rollen är otydlig.	2.1. utvecklingsnivå och barnets förmåga att lära sig. 2.2. Barnets motivation och intresse för vuxna.	3.1 Föräldrars motivation till behandling, förmåga samt stress. 3.2 Teoretisk kunskap om barnets funktionsnedsättning. 3.3. Kulturella aspekter och interkulturalitet.	4.1. Organisatoriska förutsättningar 4.2. Teoretisk kunskap och motivation.

Tema 1. Egenskaper hos behandlaren specialpedagog

Det första temat handlar om specialpedagogers upplevelser av tidigare kunskap och förutsättningar inom Habilitering & Hälsa som kan vara främjande eller hindrande i deras arbete med TBA- grundade principer för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Undertema 1.1 Praktisk och teoretisk kunskap om TBA

Samtliga specialpedagoger har blivit bekanta med TBA genom kontakt med vården. Flera av deltagarna har deltagit i intensiva insatser på tidigare arbetsplatser där man har fått handledning av specialiserade metodstödjare och handledare i TBA i samband med deras arbete som pedagoger på förskola. Fyra av deltagarna har akademisk utbildning samt deltagit i personalutbildningar som erbjuds på Habilitering & Hälsa med fokus på TBA.

Tre av specialpedagogerna uppger att få tillgång till teoretisk kunskap och en handledare eller metodstödjare på arbetsplatsen är en faktor som främjar deras arbete med TBA. En av deltagarna uppger:

Först var en kurs som intensivinläring med en forskare som jobbade med det i regionen som en intern utbildning på habiliteringen och sen har jag gått en fördjupning kring TBA och sen har vi en handledare och

metodstödjare med kontinuerliga handledningar en gång i månaden under en lång tid. Samarbeta med kollegor som har gått samma utbildningar så att vi har nätverksmöte tillsammans och där lär man sig mycket av varandra.

En annan deltagare framhäver:

Vi har fått en bra introduktion på HAB i TBA och arbetssättet och det hålls aktuellt hela tiden. Man är nybörjare hel sin första termin där man lär sig om TBA som grund och TBA och problembeteende och TBA och kommunikation. Då är det både att metodstödjare håller i seminarier och föreläsningar men också mycket under första tiden får auskultera, titta på när andra jobbar och när man börjar ta sina första patienter har man en metodstödjare som kan ge feedback, antingen efteråt eller som kan hoppa in om det skulle behövas.

Båda citaten illustrerar att en grundlig förståelse för TBA är främjande i att kunna använda TBA. Detta kan uppnås med hjälp av formell utbildning i kombination med interna utbildningar med experter inom området. Citaten visar också att för att hålla kunskapen aktuell behöver man kontinuerliga handledningar.

Flera specialpedagoger framhäver bristen på utbildning inom TBA och dess principer samt avsaknaden av praktisk handledning på plats som hinder i deras arbete med det. Flera deltagare upplever att den kunskap som erhålls inom Habilitering & Hälsa är grundläggande och enkel, och att den inte räcker till för att arbeta effektivt med TBA. Följande citat illustrerar detta "(....) På utbildningen - inget alls. Här är det väldigt grundläggande men man förväntas jobba med ganska svåra beteenden, så det saknas kunskaper. Förväntningarna är att vi ska ge ett stöd och hitta en lösning framåt". Detta belyser hur bristen på formell utbildning och kontinuerlig fortbildning leder till flera utmaningar i det dagliga arbetet.

Att specialpedagogutbildningen inte erbjuder djupare kunskaper inom TBA problematiseras av flera deltagare. En av deltagarna uttrycker följande:

"På SU är det fokus på förskola och skola så att man får en annan typ av kunskap och man måste ju omsätta det på ett helt annat sätt. Det blir mycket att hämta in som vård och behandling. TBA är en behandlingsmetod, tänker jag".

Flera specialpedagoger uppger att kollegialt samarbete, teamarbete och handledning av mer erfarna kollegor är viktiga främjande faktorer i deras arbete. En av specialpedagogerna berättar att hon fått kunskap om TBA i arbete med problembeteende genom att ha ansvar för ett fall tillsammans med en mer erfaren kollega. En deltagare framhäver: "(...) Jag får följa bredvid en annan person som har mer erfarenhet av TBA för att få veta hur man går tillväga hela vägen och för att lära känna de olika kartläggningssmaterialen". Citatet belyser behovet av mer stöd i form av kollegialt samarbete och handledning av mer erfarna kollegor.

Undertema 1.2. Kunskap om alternativa metoder

Samtliga deltagare anser att leken är ett effektivt verktyg för att främja sociala färdigheter hos barn med autism. Lekgrupper, lekobservation, tydlighet och att vara aktiv medkonstruktör i leken används som alternativa sätt att lära sociala färdigheter hos barn med autism. Detta illustreras i nedanstående citat:

När jag jobbar med lek alltså i skolan då introducerar vi en lek i taget där vi skrev manus typ, skrev ner reglerna med text och bild sen gjorde vi dem tillsammans. (...) vi satte upp dem och sen fick barnet välja och sedan växte det och blev fler och fler leker. Vi hade med oss ut på gården och så kunde man ta bort det till slut så att barnet klarar av och leka den utan stöd. Det som var jätteviktigt var att jag själv var med barnen (...) och att vi lekte aktivt och guidade lite när det behövdes. Men vi hade ju barn som bara gick runt som blev så aktiva det var jättehäftigt att de gick fram och kunde välja med hjälp av bilderna. (...) de blev säkra på att de gjorde på rätt sätt. Det blev också lättare sen när de hade lärt sig ganska många lekar då var det också lite lättare att de själva kunde utveckla leken lite så att lägga till egna regler.

En annan deltagare uppger: "för alla barn som inte har det sociala så brukar jag prata om lekgrupper eller om man tänker kring typisk lek med typisk utvecklade barn i leken för det handlar om det".

Dessa citat påvisar att tydliga regler och visuellt stöd skapar en struktur och tydlighet, som möjliggör deltagande i lek för att barn. Struktur och manus med hjälp av bildstöd fungerar som kognitivt stöd,

vilket gör det möjligt att förstå leken och skapar förutsättningar för att lära och lyckas. För att stödja barn i leken lyfts pedagogens deltagande som en viktig aspekt som kan ha betydelse för att stödja inlärnigen av sociala färdigheter.

Annan deltagare belyser: ”... man måste verkligen titta var barnet är och vad är nästa inlärningssteg”. Detta citat framhäver centrala aspekter av kulturhistoriska teorin om barns lärande och lekens betydelse för barns utveckling.

Andra deltagare framhäver vikten av den spontana leken, som beskrivs i citatet nedan:

... vi har hur mycket som helst att hämta i vårt förhållningssätt i hur vi bemöter barnet. Det handlar om att man för att leken ska bli bra och komma till att vi också till viss del är jämbördiga, att man inte är rädd att kliva in i barnets fantasivärld. Det är en förutsättning, för leken i sig, det är samspelet som är det viktiga att det finns nån form av ömsesidighet. (...) det är inte fel att undervisa för leken men man måste i sin pedagogiska design vara beredd på att fundera själv vilken roll är det jag intar, är jag jämbördig lekkamrat som ger förutsättningar för samspel eller är jag en förevisare för färdigheten att utöva lek.

I det här citatet beskrivs leken som en naturlig och meningsfull kontext för att lära sociala färdigheter. Det framkommer vidare att spontana leken har som organiserade lekaktiviteter stor betydelse för att främja sociala färdigheten lek hos barn med autism.

Undertema 1.3. Kunskapstradition och attityder

Komplexitet i innebörden av begreppet sociala färdigheter tas upp som en faktor som kan hindra specialpedagogers arbete. En deltagare talar om:

Jag tycker att det är så luddigt med sociala färdigheter. Det blir lite så att en förälder skriver en ansökan och behöver stöd kring sociala färdigheter. Sociala färdigheter är ju allt. Att vara människa. Hur kan vi bedöma vad vi ska ge för stöd? Kring vad? Begreppet i sig tycker jag är jättestort och brett och odefinierat.

Förutom komplexiteten i begreppet sociala färdigheter tyder citatet på ett behov av bedömningsmaterial i sociala färdigheter.

Att använda sig av TBA-baserade interventioner är något som har diskuterats i pedagogiska sammanhang. En deltagare talar om:

Det är inte riktigt rumsrent, etiskt pedagogiskt arbetsmetodsmässigt om man (...) Vi blir ofta breda som pedagoger om man ändå är lite bred så tror jag risken i att känna till och kanske använda sig av TBA behöver inte vara så kritiskt så att man inte släpper Vygotskij också. Det är också det som gör oss ganska svåra att förstå, vi kanske kan tänka både och. Men också förstå att för inläring räcker det inte bara med TBA.

Ovanstående citat visar trots att TBA anses vara effektiv i arbete med barn med autism så finns det aspekter av TBA som väcker etiska frågor inom pedagogiken och behöver diskuteras. Att kombinera och komplettera olika förhållningssätt för inläring av sociala färdigheter tas upp som ett komplement i specialpedagogers arbete med TBA.

Sammanfattning av tema 1

Sammanfattningsvis visar resultatet från intervjuerna att det finns en skillnad i hur specialpedagogerna upplever sin kompetens inom TBA. Erfarenheter från tidigare arbetsplatser och deltagande i intensiva insatser med handledning av specialiserade enheter, förefaller positivt med självuppskattad kompetens. Samtliga deltagare uppger de akademiska studier inom TBA som nödvändiga men ej tillräckliga för självständighet i arbetet inom detta område. Resultatet indikerar att avgörande faktor för att utveckla en hög grad av kompetens inom TBA är en kombination av praktisk erfarenhet och teoretisk kunskap. Dessa anses vara främjande i arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Andra svårigheter handlar om svårigheter i att definiera sociala färdigheter samt bedömningsmaterial.

Tema 2. Egenskaper hos barnet

Tema två handlar om egenskaper hos barnet som kan vara både främjande och hindrande i specialpedagogers arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Barnets utvecklingsnivå samt svårigheter som är kopplade till funktionsnedsättningen kan medföra svårigheter i sociala kontakten.

Undertema 2.1. Barnets utvecklingsnivå och förmåga att lära sig

De främjande faktorer som tas upp av flera specialpedagoger handlar om att ha förståelse samt kunskap om barns utveckling och behov och att kunna erbjuda individuella insatser och anpassa dem utifrån barns utvecklingsnivå. Ett hinder i arbetet anser några deltagare vara att man inte förstår vad barnet behöver. En deltagare beskriver: ”... det är viktigt att se var befinner sig barnet på, vad klarar det och vad klarar det inte”. En annan deltagare uppger:

Det är lite att man inte förstår att barnet behöver tydlighet så att man ändå behöver förstå hur barnet lär sig eller deltar. Det är ganska många barn bara springer bredvid man tror att barnen är delaktiga fast det är inte det så jag tror att man behöver förstå för att göra att barnet hänga med och delta. Ungefär som jag lekar men man förstår liksom inte reglerna på något sätt.

I dessa citat beskriver deltagarna specialpedagogikens grundläggande princip med fokus att identifiera och möta barnets individuella behov för att anpassa insatserna med utgångspunkt i dessa.

Att göra bedömningar av barnets utvecklingsnivå benämns som främjande och avsaknad av kartläggningsmaterial anses vara hindrande i arbetet. Att kartlägga barnets utvecklingsnivå görs på både formellt och icke formellt sätt. Kartläggning utförs både med hjälp av samtal med föräldrar och förskole- och skolpersonal, samt genom observationer. Nedanstående citat beskriver detta:

Man kanske problematiserar det tillsammans med föräldrarna och nätverket. Det är som uppenbarare det här, Kalle eller Lisa stannar inte när jag ropar eller lyssnar inte när jag ger en uppmaning. Man behöver fundera på vilka situationer det handlar om, vad är barnets förmåga, finns det nåt hinder där? En gång i tiden hade jag kartläggningsformulär som inte är godkänt men som var rätt bra och det gick igenom alla möjliga funktioner för barnet både motorik och så. Men det handlade också om hur länge ett barn kunde leka med en aktivitet, vilka typer av nivå på själva leken det fanns, manipulera föremål eller sinnesupplevelse eller om hade kommit vidare i konstruktionslek, förstod sig på roller i lek, fantasilek, Det skulle behövas ett sånt lekformulär som skulle kunna vara användbart nu.

Citatet förstärker idén om behov av att identifiera barnets förmågor samtidigt som framhäver deltagare behovet av ett strukturerat kartläggningsmaterial som hjälper en att skapa en helhetsbild av barnets färdigheter och förmågor. Ett verktyg som skulle kunna generera till mer individanpassad bedömning av ett barns behov.

Undertema 2.2. Barnets motivation och intresse för andra

I intervjuerna framträder två främjande faktorer, vilka benämns som kartläggning av barnets intresse och motivation samt skapa intresse för andra. Om att hitta vad som motiverar barnet berättar en av deltagarna: ”...man provar många olika saker men om man inte hittar det som motiverar barnet så får du inte ett barn med autism att samspela”. Flera deltagare uppger att det som kan vara hindrande i arbetet upplevs vara svårigheter i att hitta vad som motiverar barnet. Denna påvisar svårigheten att identifiera dessa motivationsfaktorer som hindrande i arbetet. En annan deltagarna uppger:

Ibland är det svårt att hitta vad det är som motiverar. Att barn inte vill att någon annan vuxen är där och petar och vill göra saker med dem och då kunna hitta nåt som ändå är tillräckligt motiverande för dem eller om de helt enkelt blir rädda eller att de bara skriker att det är svårt och få de lugna. Det gäller att tänka utanför boxen och flergångar gå till väntrummet och vara där och lekt med barnet för där är det inte lika stängd.

Annan deltagare framhäver:

Här blir det också otroligt avgörande att det finns aktiviteter som barnet tycker om att göra som blir roliga om den vuxne är med. Om det enda barnet tycker är roligt är att rada upp bilar å blir det mycket svårare.

Dessa citat markerar brist på intresse för andra inklusive vuxna är ett hinder i arbetet med sociala färdigheter. Specialpedagoger anstränger sig för att skapa intresse för vuxna genom att omforma aktiviteten till en gemensam upplevelse.

Sammanfattning av tema 2

Deltagarna framhäver barnets utvecklingsnivå, intresse för vuxna och repertoarer på förstärkare som faktorer som kan vara både främjande om de finns respektive hindrande vid avsaknad av dessa.

Tema 3. Egenskaper hos föräldrar

Det tredje temat handlar om egenskaper hos föräldrar och rör sig om att stärka föräldrars kompetens genom utbildning och stöd, så att de kan bli aktiva i att utveckla barns sociala färdigheter.

Undertema 3.1. Föräldrars motivation till behandling, förmåga samt stress

En av deltagarna samtalar om vikten av föräldrastöd för att acceptera barnets svårigheter ”Många gånger har föräldrar inte bearbetat faktorn att ha ett barn med funktionsnedsättning. En av deltagarna uppger: ”... generellt så kan ett hinder vara att det inte finns tillräckligt med kunskap hos nätverket och kanske eventuellt acceptans också hos nätverket eller närstående att man är inte riktigt har förstått och vill se svårigheterna”.

Föräldrars stress och utmaningar som de möter anses vara hinder i att komma igång med att utföra insatserna. Flera deltagare uttrycker att man bör föreslå och utföra insatser som fungerar i vardagen för föräldrarna. En av deltagarna uppger: ” Det ser jag som en utmaning att hitta på grejer i deras vardag. Att ta vara på det de säger för att ge tillbaka det de faktiskt har möjlighet att göra inom ramen för sitt liv där hemma. För det är det handlar om livspusslet”.

En annan deltagare uppger att svårigheten i att lyckas i arbetet är att föräldrarna inte förmår att utföra insatserna hemma.

Det är framförallt om det är svårt för föräldrarna att få till träningen hemma, och sen kanske att vidmakthålla och generalisera så det blir nåt som man gör hemma i vardagsrummet men sen funkar det inte när man är någon annanstans. Så det är många insatser som generellt blir avhängda på om föräldrarna klarar av att utföra träningen eller inte.

Dessa citat visar vikten av att skapa genomförbara insatser inom ramen för föräldrars förmåga, vilket kan vara hindrande om insatserna inte är genomförbara för föräldrarna. I detta arbete har engagemang och motivation hos föräldrar en central roll, eftersom motiverade aktörer är mer benägna att aktivt delta i processen och följa de överenskomna strategierna.

Undertema 3.2. Teoretisk kunskap om barnets funktionsnedsättning

En av deltagarna beskriver: ”man behöver börja med att skapa förståelse för barnets funktionsnedsättning innan man börjar med insatserna. Så ett hinder kan vara att man inte har tillräckligt med kunskap om barnets funktionsnedsättning”. En annan deltagare uppger:

Om förståelsen inte hade funnits så hade man kanske behövt börja med det. Så man ska ha fått förståelse först för vad det finns för svårigheter i den här funktionsnedsättningen. Nu har jag också märkt att de behöver en utbildning så då börjar jag rekommendera; det räcker inte bara med det vi visar; [det behövs] utbildning så de får mer kött på benen då blir det saker och ting bekräftat.

Citaten poängterar vikten av relevant handledning och utbildning för att föräldrar ska kunna ge adekvat stöd till sina barn. Kunskap om barnets funktionsnedsättning kan vara främjande av olika anledningar. Kunskap ger förståelse för vilka svårigheter det kan finnas och hur man kan anpassa

miljön och sitt förhållningssätt för att hjälpa sitt barn att utveckla sina färdigheter. Om man inte har kunskap om barnets funktionsnedsättning är det lätt att man ställer alldeles för höga krav på barnen.

Undertema 3.3. Kulturella aspekter och interkulturalitet

Interkulturalitet är en annan faktor som tas upp av fler deltagare. Brist på kunskap om kulturella skillnader är något som kan vara hindrande i arbetet. En av deltagarna uppger:

Just när det gäller interkulturell kommunikation. Vi har ett ganska stort inflöde från världens alla länder. Vi har ganska stor brist i kunskap och utbud för föräldrar med svenska som andra språk. Där tänker jag att det måste finnas andra HAB-center som har kommit längre än vad vi har gjort här. Det gäller oavsett om du jobbar som kurator eller psykolog eller specialpedagog. Jag tror alla inom HAB-center här delar den känslan.

En deltagare samtalar om behovet av mer kunskap om andra kulturer i samhället i stort och poängterar detta i:

Det kan vara att vi har haft ett möte och man tror att det har gått jättebra sen är vi inte på samma vågplan. Vi har ganska liten kunskap om vad människor kommer med erfarenhet och ryggsäck. Och vad man har med sig. Jag tänker att det gäller inte bara vår verksamhet, jag tänker det gäller samhället i stort. En sån sak som anpassad grundskola som ganska ofta krockar. Vi tycker att vi har varit tydliga men uppenbarligen har vi misslyckats.

Dessa citat åskådliggör den hindrande faktor i brist på interkulturella kompetensen, som kan innebära missförstånd i kommunikation som i sin tur leder till begränsade insatser.

Sammanfattning av tema 3

Samtliga specialpedagoger framhäver adekvata stöd till föräldrar som en viktig faktor som kan främja arbetet för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Utöver kunskap framhålls föräldrars acceptans om barnets funktionsnedsättning som en faktor som kan försvåra arbetet. En annan viktig upptäckt handlar om att beakta föräldrars stress och vardagen för att skapa en helhetsbild av familjens välbefinnande. Att vara medveten om kulturella skillnader och anpassa sitt arbetssätt utifrån det är viktigt för att skapa mer effektiva insatser. Föräldrastress är ett komplext område och behöver uppmärksammas.

Tema 4. Egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola

Det sista temat handlar om egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola och skola och inkluderar organisatoriska förutsättningar och kunskap om funktionsnedsättning och TBA samt attityder, intresse och motivation.

Undertema 4.1. Organisatoriska förutsättningar

Med tanke på att de flesta barn tillbringar större delen av sin vardag inom pedagogiska verksamheter är det avgörande att dessa verksamheter har de organisatoriska förutsättningarna att utföra de föreslagna insatserna för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Avsaknad av de organisatoriska förutsättningarna anser flera deltagare vara hindrande i deras arbete. Nedanstående citat påpekar på detta: ”Det är lite kruxigt hos oss för att vi har väldigt svårt att få med förskolan på de här insatserna men nån gång när man får med sig förskolan så är det alltid positivt och de tycker att de lär sig mycket och är väldigt nöjda. Vi har svårt att få förskolan på besöken”.

Flera deltagare samtalar om de nya riktlinjerna som Socialstyrelsen föreslår som gynnar arbetet med barn med autism och brist på de organisatoriska förutsättningar som kan hindra detta arbete. För att säkerställa att dessa individer får det stöd de behöver uttrycker en deltagare sin åsikt om behov av en nationell riktlinje i arbetet med barn med autism. Detta illustreras i citatet nedan:

man tänker utifrån de här nationella riktlinjerna som har kommit kring ADHD och autism så kan jag känna att det är fokus kring vård. Men jag tänker att de barn vi träffar går i förskola eller skola och man tänker exempelvis en sån sak som EIBI är på en hög skattad skala men jag ser att man kanske inte har förutsättningar i nätverket att jobba på det. Så det önskar jag att man på en huvudmannanivå i till exempel kommunen tittade på hur ska vi närma oss i de här riktlinjerna för det är samma barn men de är kanske på skolan istället på habiliteringen och förskolan.

Undertema 4.2. Teoretisk kunskap och attityder

Adekvat kunskapsnivå och attityder hos förskole- och skolpersonal benämns som faktorer som kan vara främjande i arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter.

Ibland kan det vara svårt när man är ett helt nätverk och jobbar, kan vara svårt att få de vuxna runt barnet motiverad till att göra någonting. Man ser inte liksom varför ska vi jobba med det här, när det vi vill ha hjälp med är att han puttar lille bror. Kanske på sikt prata om att bryta ner, det här vi börjar med hur man gör för att fråga sig i leken eller om man vill ha hjälp eller vad det nu kan vara. Där är det också det här med att få rull i nätverket att känna att det händer någonting.

Citatet belyser två centrala aspekter i pedagogiska verksamheter som kan vara hindrande i arbete, vilka är teoretisk kunskap och motivation. Samtidigt visar citatet att det finns en svårighet i att få vuxna att arbeta med långsiktiga planer att utveckla sociala färdigheter när man anser att det finns ett aktuellt problem som kräver omgående insatser.

Vi gör topografisk analys som [både förskola och hemma fyller i för att] titta på överskottsbeteende och underskottsbeteende som barnet har. Sen även kartlägger vi socialt samspel, lek och kommunikation. Det är ett bra sätt att få nätverket att förstå koppling mellan överskott och underskott också.

En grundläggande förståelse om TBA-baserade interventioner handlar om att bryta ner komplexa beteende i mindre hanterbara beteende. Med hjälp av topografisk analys avser man att identifiera överskott- och underskottsbeteende för att skapa djupare förståelse för de föreslagna interventionerna. Flera deltagare samtalar om funktionell analys av ett beteende för att identifiera situation, beteende och konsekvens i syfte att skapa djupare förståelse om barnets beteende. Något som flera specialpedagoger anser vara viktig för att personal inom förskola och skola ska kunna ha kunskap om effektiva interventioner och förstå syftet av dessa. Detta belyses i nedanstående citat:

Utmaningen är att få föräldrarna och nätverket att förstå syftet med imitationen. Jag tycker att imitation är en bra ingång (...) för att samla erfarenhet av SBK-kedjan att; att göra någonting och att det händer någonting efteråt. Det kan bli tydligt hur man ska förstärka barnet.

Sammanfattning av tema 4

Sammanfattningsvis visar temat att brist på resurser och organisatoriska svårigheter skapar hinder i att arbeta med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Personalens motivation och kunskap om TBA är viktiga delar av arbete med föreslagna insatser för att utveckla sociala färdigheter.

Diskussion

Denna studie syftar till att undersöka specialpedagogers upplevelser av faktorer som både främjar och hindrar deras arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism. Mer specifik syftar uppsatsen att svara på frågan: Vilka möjligheter och utmaningar upplever specialpedagoger i sitt arbete med att arbeta med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism? Genom semistrukturerade intervjuer med nio specialpedagoger inom Habilitering & Hälsa har fyra huvudteman identifierats, vilka är: egenskaper hos behandlaren specialpedagog, egenskaper hos barnet, egenskaper hos föräldrar och egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola. Resultatet visar att praktiska och teoretiska kunskap om TBA, barnets utvecklingsnivå och motivation,

föräldrars motivation till behandling, stress och kulturella faktorer samt organisatoriska förutsättningar i förskola och skola är centrala faktorer som kan vara både främjande och hindrade beroende på hur de uttrycker sig. I denna del av studien kommer jag att diskutera resultatet utifrån tidigare forskning och teoretiska utgångspunkten "Expectancy-Value Theory". Därefter diskuteras praktiska implikationer, begränsningar och studiens betydelse för praktiken och professionen, förslag på vidare forskning samt slutsatser.

Specialpedagogerna betonar vikten av teoretisk och praktisk kunskap. Detta är i samma linje som tidigare forskning av Dillenburger et al. (2014), Långh (2017) samt Eikeseth (2017), vilka betonar vikten av utbildad personal som en förutsättning för att använda TBA på ett effektivt sätt. Samtidigt framhåller specialpedagogerna att brist på djupgående utbildning och handledning är ett hinder, vilket illustreras i detta citat ur tema (1:1): "(...) På utbildningen - inget alls. Här är det väldigt grundläggande men man förväntas jobba med ganska svåra beteenden, så det saknas kunskaper. Förväntningarna är att vi ska ge ett stöd och hitta en lösning framåt". Detta framhäver skillnaden mellan den faktiska kompetensen och förväntningar på specialpedagoger i deras kliniska arbete. Dessa har tidigare tagits upp av Långh et al. (2021) och Bejnö et al. (2023), som framhäver att kvalificerad handledning är en förutsättning för att säkerställa att interventionerna utförs på ett korrekt sätt. Attityder till TBA kan hindra arbetet särskilt när behandlare saknar djupgående utbildning och praktisk erfarenhet, vilka framstår som avgörande för att överbrygga hinder och främja en mer positiv inställning. Stahmer & Aarons (2009) och Denne et al. (2017) samt Bejnö, et al. (2023) har dragit liknande slutsatser som understryker att fortbildning och handledning kan forma positiva attityder hos personal och ökar deras engagemang och förmåga att använda sig av TBA.

Föräldrars roll (tema 3) är också central i denna studie. Specialpedagogerna framhåller föräldrars stressnivå, motivation och kunskap om barnets funktionsnedsättning, som faktorer som påverkar föräldrars förmåga att delta i interventionerna. Flera deltagare uttrycker att man bör föreslå och utföra insatser som fungerar i vardagen för föräldrarna, vilket visas i citatet: "det ser jag som en utmaning att hitta på grejer i deras vardag. Att ta vara på det de säger för att ge tillbaka det de faktiskt har möjlighet att göra inom ramen för sitt liv där hemma. För det är det handlar om livspusslet". Något som stämmer väl in med Turnage, och Conners (2022) litteraturöversikt, som understryker att föräldrars stressnivå kan mildras genom ökad kunskap om barnets diagnos och skraddarsydda interventioner, som tar hänsyn till familjens förutsättningar. Vidare belyser Walz et al. (2019) att föräldrars engagemang och positiv inställning kan stärkas när vårdpersonalen är lyhörda, har öppen kommunikation och verkligen förstår barnets behov. Dessa är i linje med Denne et al. (2017), som belyser att föräldrar med erfarenhet och kunskap om TBA har mer positiva attityder. Genom att integrera dessa insikter kan specialpedagoger skapa interventioner som minskar föräldrars stress och förbättra deras möjlighet att stödja barnets utveckling.

Resultatet av egenskaper hos pedagogiska verksamheter förskola- och skola (tema 4) är en annan viktig aspekt. Specialpedagogerna upplever att brist på resurser och motivation som ett hinder i deras arbete. Detta kan kopplas till Stahmer & Aarons (2009) som fann att organisatorisk kontext såsom tillgång till utbildning som avgörande faktorer för att skapa positiva inställningar till evidensbaserade praktiker. "Vi har svårt att få förskolan på besöken", är ett citat i studien som återspeglar detta behov.

En annan insikt utifrån resultatet handlar om specialpedagogers ambivalens till TBA som tas upp i detta citat: "TBA är inte riktigt rumsren i pedagogiska sammanhang". Detta kan kopplas till Pan et al. (2024) som belyser kulturella och organisatoriska hinder för acceptansen av TBA i kontexter där metoden är mindre etablerad. Långh (2017) har också betonat behovet av etisk reflektion för att överbygga missuppfattningar om TBA.

För att förstå specialpedagogers motivation att använda TBA-baserade principer erbjuder Expectancy-Value Theory (Eccles & Wigfield, 1995) ett användbart teoretiskt ramverk. Enligt denna teori styrs individers motivation av två huvudsakliga faktorer: förväntningar på framgång och det upplevda värdet av uppgiften. Det upplevda värdet delas i sin tur upp i fyra komponenter: inre värde, nyttovärde, personligt värde och kostnadsvärde. Utifrån studiens resultat framkommer att deltagare som har tillgång till kontinuerlig handledning och utbildning uttrycker en högre förväntan på framgång. En av deltagarna beskriver exempelvis hur kontinuerlig handledning stärker deras

kompetens (tema 1:1), vilket kan kopplas till teorins betoning på att upplevd kompetens är en central drivkraft bakom motivation.

Utifrån Expectancy- Value Theory (Eccles & Wigfield, 1995) påverkas viljan att använda ett visst arbetssätt av hur individen väger metodens möjligheter mot dess upplevda kostnader. För att specialpedagoger ska välja att använda sig av TBA-baserade interventioner behöver de känna sig trygga i sin förståelse av metoden och uppleva att de har tillräcklig kunskap. Även om TBA- baserade interventioner kan upplevas som monotona eller tekniskt svåra, kan metoden samtidigt uppfattas som mycket användbar för att främja inlärning hos barn med autism, vilket ger metoden ett högt nyttovärde. Citatet ”TBA är en behandlingsmetod, tänker jag” (tema 1.1) illustrerar hur specialpedagoger uppfattar TBA som ett effektivt verktyg i arbetet med barns utveckling, vilket i sin tur motiverar dem att använda metoden trots utmaningar.

Inre värdet handlar om den tillfredsställelse och glädje som en aktivitet i sig kan skapa. När specialpedagoger upplever att arbetet med TBA är meningsfullt och givande, till exempel när de ser barn göra framsteg, ökar deras motivation. En av specialpedagogerna uttrycker att det är roligt att arbeta med TBA, särskilt när man tydligt kan följa barnets utveckling över tid.

Kostnadsvärde avser de uppoftningar eller hinder som är förknippade med att använda metoden, såsom bristande utbildning eller tidskrävande insatser. Detta illustreras i citatet: ”Det saknas kunskaper, förväntningarna är att vi ska ge stöd och hitta en lösning framåt”, vilket visar hur upplevda krav utan tillräckliga resurser kan ge upphov till ett visst motstånd.

Även det personliga värdet är relevant, särskilt med tanke på att specialpedagogik är ett tvärvetenskapligt och flexibelt kunskapsområde (Åman, 2006). Det personliga värdet är knutet till individens identitet och självbild. Om en person upplever sig vara duktig inom ett område, eller värderar området högt, är det mer sannolikt att personen engagerar sig i detta, även i situationer där utfallet är osäkert. Om TBA- baserade interventioner uppfattas som viktiga, intressanta eller användbara, ökar sannolikheten att specialpedagogen fortsätter arbetet med dem, trots utmaningar.

Sammanfattningsvis belyser Expectancy- Value Theory varför vissa specialpedagoger är mer benägna än andra att använda TBA- baserade interventioner. Teorin understryker vikten av att stärka deras upplevda kompetens genom kontinuerlig utbildning och handledning, för att på så sätt öka båda motivation och effektivitet i det pedagogiska arbetet.

Praktiska implikationer

Resultatet har flera implikationer för specialpedagogutbildningen, habiliteringsverksamheten och TBA i pedagogiska verksamheter. För det första borde specialpedagogutbildningen inkludera mer omfattande kurser i TBA, med fokus på både teori och praktik. Detta är i linje med specialpedagogers upplevda kunskapsbrist (Tema 1.1) och stärka deras förväntningar på framgång enligt Expectancy- Value Theory. För det andra bör Habiliteringsverksamheten investera i mer kontinuerlig fortbildning och strukturerad handledning, vilket är i linje med vad Långh (2017); Eikeseth (2017); Dillenburger et al. (2014); Långh et al. (2021) och Bejnö et al. (2023) framhäver om förbättrar kompetens och attityder. Detta är särskild viktig för att överbygga etiska dilemman kring TBA (Tema 1.3).

Inom pedagogiska verksamheter visar resultatet ett behov av tvärprofessionellt samarbete. Socialstyrelsens riktlinjer (2024 b) bör utföras genom exempelvis konkreta strategier såsom utbildningsinsatser för pedagogiska verksamheter förskola- och skola (Tema 4.1). Föräldrar bör också erbjudas riktad utbildning och praktiskt stöd för att minska stress och stärka deras engagemang (Tema3), vilket är i linje med Grindle et al. (2009) och Turnage, och Conner (2022). I linje med Inoue & Okamoto (2022) kan interkulturalitet och vårdpersonalens kunskap inom detta område ha betydande effekt på kvalitet i insatserna, förebyggande av missförstånd, anpassade vårdinsatser och mer jämlik vård (Tema 3.3).

Begränsningar och studiens betydelse för praktiken och professionen

En utmaning i denna studie är det relativt begränsade materialet, vilket kan ha medfört att diverse variationer i specialpedagogers upplevelser mellan olika regioner inte har fångats upp. Därtill har studien en yrkesmässig avgränsning, då fokus enbart ligger på specialpedagogers perspektiv. Detta innebär att andra viktiga aktörers erfarenheter, exempelvis andra yrkesgrupper samt föräldrars upplevelser, inte omfattas. Ett bredare perspektiv hade kunnat bidra till en mer omfattande bild av användningen av TBA i praktiken. Trots dessa begränsningar bidrar studien med värdefulla insikter i specialpedagogers erfarenheter inom habiliteringsverksamheten. Den belyser specialpedagogers tvärvetenskapliga kompetens och anpassningsförmåga, vilket understryker deras betydelse i det multidisciplinära teamet. Specialpedagogers roll i habiliteringsverksamheten vilar på teoretisk och praktisk grund, där deras förmåga att skapa anpassade miljöer är central i stödet till barn med autism. Utöver att belysa deras arbete, bidrar denna studie även med konkreta förslag på hur habiliteringsverksamheten kan stärka specialpedagogens kompetensutveckling. För professionen som helhet lyfter studien fram vikten av att tydliggöra specialpedagogers roll i TBA- insatser och deras unika bidrag till arbetet med barn med autism.

Vidare forskning och slutsatser (conclusions)

Baserad på studiens resultat framträder flera intressanta områden för framtida forskning. Även om TBA är ett kraftfullt verktyg, är dess framgång beroende av att metoderna tillämpas på ett kvalificerat och anpassat sätt. Resultatet visar att attityder till TBA kan variera och påverkas av faktorer som utbildning, erfarenhet och organisatoriska förutsättningar. För att fördjupa förståelsen behövs fler studier som undersöker personalens upplevda drivkrafter, eventuellt motstånd samt motivation i relation till TBA. Särskilt intressant är att studera de organisatoriska och etiska utmaningarna som kan uppstå i samband med användning av TBA. Mot bakgrund av detta är det angeläget att med hjälp av kvalitativa studier kartlägga vilka faktorer som påverkar vårdpersonalens attityder till TBA och hur dessa attityder i sin tur kan påverka möjligheterna till strukturerad fortbildning och handledning.

Sammanfattningsvis visar studien att specialpedagogers arbete med TBA för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism är komplext och påverkas av flera faktorer, såsom deras egen kompetens, barnets utvecklingsnivå, föräldrars engagemang och organisatoriska förutsättningar inom pedagogisk verksamhet. Genom satsningar på utbildning, handledning och tvärprofessionellt samarbete kan habiliteringsverksamheten stärka TBA:s effektivitet och därigenom bättre stödja barns utveckling.

Referenser

- Ala'i-Rosales, S., Cihon, J.H., Currier, T.D.R., Ferguson, J. L., Leaf, J. B., Leaf, R., ... Weinkauf, S.M., (2019). The big four: Functional assessment research informs preventative behavior analysis. *Behavior Analysis Practice* 12, 222–234 <https://doi.org/10.1007/s40617-018-00291-9>
- Ahlberg, A. (2009). Kunskapsbildning i specialpedagogik. I A. Ahlberg (Red.), *Specialpedagogisk forskning. En mångfasetterad utmaning*, s. 9-28. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, A., Bolinder, A.-K., Eriksson, M., Bergman, T. H., Iwanson-Öman, A., Nilsson, K., & Warnerbring, E. (2014). Behandlingsinsatser för personer med intellektuell funktionsnedsättning och problemskapande beteende. EBH-rapport, Föreningen Sveriges Habiliteringschefer.
https://habiliteringsverige.se/site/uploads/2017/05/behandlingsinsatser_problemskapande_beteende.pdf
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Atkinson, J. W. (1957). Motivational determinants of risk taking behavior. *Psychological Review*, 64, 359–372.
- Baer, D. M., Wolf, M., & Risley, T. (1987). Some still- current dimensions of applied behavior analysis. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 313-327.
- Bailey, J.S. & Burch, M.R. (2020). *Ethics for behavior analysts*. (4 th ed.). Routledge.
- Behavior Analyst Certification Board (2022). *Ethics code for behavior analysts*.
<https://www.bacb.com/ethics-information/ethics-codes/>
- Bejnö, H., Roll-Pettersson, L., Klintwall, L., Långh, U., Odom, S. L., & Bölte, S. (2023). Adapting the preschool environment to the needs of children on the autism spectrum in Sweden: A quasi-experimental study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 30(3), 278–297.
<https://doi.org/10.1080/11038128.2021.1993330>
- Bohlin, U. (2009). *Habilitation in focus: A human service organization and its challenges*. [Doctoral Thesis (monograph), School of Social Work]. Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Bohlin, G., Bromark, G., Granat, T., Sjöholm-Lif, E., & Zander, E (2002, reviderad 2012). Mångsidiga intensiva insatser för barn med autism i förskoleåldern. Föreningen Habiliteringen i Sverige.
https://habiliteringsverige.se/site/uploads/2017/05/Mangsidiga_intensiva_insatser_for_barn_med_autism_i_forskolealdern_rev_2012.pdf
- Bondy, A., & Weiss, M. J. (2013). *Teaching social skills to people with autism: best practices in individualizing interventions* (1st ed.). Woodbine House.
https://archive.org/details/teachingsocialsk0000unse_y7u8
- Baker, J. (2013). Key Components of Social Skills Training. IN A. Bondy & M.J. Weiss (Eds.), *Teaching social skills to people with autism: best practices in individualizing interventions* (First edition). Woodbine House. https://archive.org/details/teachingsocialsk0000unse_y7u8
- Braun, V. & Clarke, V. (2013). Successful qualitative research: a practical guide for beginners. (1st ed.). SAGE Publications.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. [rev.] uppl.) Malmö: Liber
- Charlop, M.H., & Erickson, M.A. (2013). Evidence-based social skills group for children with autism. In A. Bondy & M.J. Weiss (Eds.), *Teaching social skills to people with autism: best practices in individualizing interventions* (1st ed.). Woodbine House.
https://archive.org/details/teachingsocialsk0000unse_y7u8
- Cooper, J., Heron, T., & Heward, W. (2020). *Applied Behavior Analysis* (3rd ed.). Pearson Education.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Gleerups Utbildning.
- Deckers, A., Muris, P., & Roelofs, J. (2017). Being on your own or feeling lonely? Loneliness and other social variables in youths with autism spectrum disorders. *Child psychiatry and human development*, 48(5), 828–839. <https://doi.org/10.1007/s10578-016-0707-7>

- Denne, L. D., Hastings, R. P., & Hughes, J. C. (2017). UK parents' beliefs about applied behaviour analysis as an approach to autism education. *European journal of special needs education*, 32(4), 543–555. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1080/08856257.2017.1297568>
- Dillenburger, K., Röttgers, H. R., Dounavi, K., Sparkman, C., Keenan, M., Thyer, B., & Nikopoulos, C. (2014). Multidisciplinary teamwork in autism: Can one size fit all? *The Australian Educational and Developmental Psychologist*, 31(2), 97–112. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1017/edp.2014.13>
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (1995). In the Mind of the Actor: The structure of adolescents' achievement task values and expectancy-related beliefs. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 215–225. <https://doi.org/10.1177/0146167295213003> (Original work published 1995).
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational Beliefs, Values, and Goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109–132. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153>
- Eikeseth, S., Klintwall, L., Jahr, E., & Karlsson, P. (2012). Outcome for children with autism receiving early and intensive behavioral intervention in mainstream preschool and kindergarten settings. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(2), 829–835.
- Eikeseth S. (2017). Additional treatment parameters and issues requiring study: early intensive behavioral intervention (EIBI). In: J. Matson (editor). *Handbook of treatments for autism spectrum disorder*. Cham: Springer; 2017. p. 209–30.
- Emanuelsson, I., Persson, B. och Rosenqvist, J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området – en kunskapsöversikt*. Skolverkets monografiserie. Stockholm: Liber.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (Red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. (3., utök. uppl.) Stockholm: Liber.
- Habilitering och Hälsa (u.å.). Professioner inom Habilitering & Hälsa. Hämtad 19 september 2024 från <https://www.habilitering.se/om-oss/jobba-hos-oss/professioner/>
- Handikapp & Habilitering (2010). *Habilitering för barn med funktionshinder*. Stockholm: Stockholms Läns Landsting.
- Inoue, M., & Okamoto, K. (2022). Japanese Parents' Experiences with Home-Based Interventions of Applied Behavior Analysis for Young Children with Autism Spectrum Disorders. *Yonago Acta Medica*, 65(3), 266–269. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.33160/yam.2022.08.004>
- Gillberg, CH. (1993). *Autism och autismliknande tillstånd hos barn, ungdomar och vuxna*. Natur och kultur.
- Grindle, C. F., Kovshoff, H., Hastings, R. P., & Remington, B. (2009). Parents' experiences of home-based applied behavior analysis programs for young children with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 39(1), 42–56. <https://doi.org/10.1007/s10803-008-0597-z>
- Jacobsson, L., Ahlström, M., Benderix, Y., Bergman, B., Billstedt, E., Davidsson, T., ... Östlund, P. (2013). Autismspektrumtillstånd: diagnostik och insatser, vårdens organisation och patientens delaktighet. En systematisk litteraturöversikt. Hämtad från Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) webbsite: https://www.sbu.se/contentassets/b8290f0f376e4e18851dd4b97880b019/Autismspektrumtillstand_2013_SMF.pdf
- Karlsson, P. (2010). *Beteendestöd i vardagen: handbok i tillämpad beteendeanalys*. Litauen: Natur & Kultur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerkvist, B., & Lindgren, C. (Red). (2012), *Barn med funktionsnedsättning*. Lund: Studentlitteratur.
- Långh, U. (2017) quality and efficacy of early intensive autism intervention: A matter of trust, knowledge, and supervision? (Doctoral thesis, Stockholm Educational Sciences, Tillgänglig: https://openarchive.ki.se/articles/thesis/Quality_and_efficacy_of_early_intensive_autism_intervention_a_matter_of_trust_knowledge_and_supervision_/26910817
- Långh, U., Cauvet, É., Perry, A., Eikeseth, S., & Bölte, S. (2021). Enriched supervision to increase quality of early intensive behavioral intervention in autism: a pragmatic randomized controlled pilot study. *European Journal of Behavior Analysis*, 23(1), 62–77. <https://doi.org/10.1080/15021149.2021.1946371>

- Matson, J. L., Matson, M. L., & Rivet, T. T. (2007). Social-skills treatments for children with autism spectrum disorders: An overview. *Behavior Modification*, 31(5), 682-707.
<https://doi.org/10.1177/0145445507301650> (Original work published 2007)
- Pan, Q., Bak, M. Y. S., Yang, Y., & Beckstrand, M. J. (2024). Chinese caregivers' attitudes towards ABA-based interventions for their autistic children: a qualitative exploration. *International journal of developmental disabilities*. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1080/20473869.2024.2331837>
- Pan, Q., Reilly, A. M., Liu, X., & Bak, M. Y. S. (2025). A preliminary review of social validity assessments in applied behavior analysis research and practice. *European Journal of Behavior Analysis*, 1–27. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1080/15021149.2025.2465112>
- Parsons, S., Guldberg, K., MacLeod, A., Jones, G., Prunty, A., & Balfe, T. (2011). International review of the evidence on best practice in educational provision for children on the autism spectrum. *European Journal of Special Needs Education*, 26(1), 47–63.
<https://doi.org/10.1080/08856257.2011.543532>
- Peeters, T. (1998). *Autism - Från teoretisk förståelse till praktisk pedagogik* (1:a uppl.). Liber.
- Schopler, E., & Mesibov, I. (1986). *Social behavior in autism*. New York: Plenum Press.
- Skaalvik, E.M & Skaalvik, S. (2016). *Motivation och Lärande* (2:a upplaga.). Natur & kultur.
- SFS 1993:387 *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Hämtad från
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1993387-om-stod-och-service-till-vissa_sfs-1993-387/
- Socialstyrelsen. (2023). Habilitering och rehabilitering - stöd för kommuner och landsting. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2023-2-8373.pdf>
- Socialstyrelsen. (2024b). Nationella riktlinjer 2024 – adhd och autism – Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser i hälso- och sjukvården eller socialtjänsten (Artikelnummer 2024-3-8958).
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2024-3-8958.pdf>
- Stahmer, A. C., & Aarons, G. (2009). Attitudes toward adoption of evidence-based practices: A comparison of autism early intervention providers and children's mental health providers. *Psychological services*, 6(3), 223–234. <https://doi.org/10.1037/a0010738>
- Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., ... Savage, M. N. (2020). Evidence-Based practices for children, youth, and young adults with autism spectrum disorder.
- Sundell, K. (2012). *Att göra effektutvärderingar*. Falun: Gothia Förlag.
- Taylor, B.A., (2013). Improving the social behavior of children with autism. In A. Bondy & M.J. Weiss (Eds.), *Teaching social skills to people with autism: best practices in individualizing interventions* (1 st ed.). Woodbine House. https://archive.org/details/teachingsocialsk0000unse_y7u8
- Turnage, D., & Conner, N. (2022). Quality of life of parents of children with autism spectrum disorder: An integrative literature review. *Journal for specialists in pediatric nursing: JSPN*, 27(4), e12391. <https://doi.org/10.1111/jspn.12391>
- Virues-Ortega, J. (2010). Applied behavior analytic intervention for autism in early childhood: Meta-analysis, meta-regression and dose-response meta-analysis of multiple outcomes. *Clinical Psychology Review*, 30, 387-399.
- Tetzchner, S. von, Hesselberg, F., & Schjørbeck, H. (2013). *Habilitering* (1. uppl.). Studentlitteratur AB.
- Vetenskapsrådet (2024). God forskningssed. Vetenskapsrådet.
- Weiss, M. J., & Harris, S. L. (2001). *Reaching out, joining in: Teaching social skills to young children with autism*. Woodbine House.
- Walz, A., Wang, M., & Bianchini, J. (2019). Parental Perspectives on Successful Parent Education and Behavioral Intervention. *International Journal of Developmental Disabilities*, 65(5), 359–367.
<https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1080/20473869.2019.1611128>
- Wong, C., Odom, S. L., Hume, K., Cox, A. W., Fettig, A., Kucharczyk, S., ... Schultz, T. R. (2015). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism spectrum disorder: A comprehensive review. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(7), 1951-1966.
<https://doi.org/10.1007/s10803-014-2351-z>

- World Health Organization. (2019). International Classification of Diseases, 11th Revision (ICD-11). World Health Organization. <https://icd.who.int/>
- World Health Organization (2023, november). *Autism*. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders>
- Wolf, MM. (1978). Social validity: the case for subjective measurement or how applied behavior analysis is finding its heart. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 11:203-214. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1311293/pdf/jaba00109-0003.pdf>
- Wigfield, A., Tonks, S., & Klauda, S. L. (2009). Expectancy-value theory. In K. R. Wenzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation at school* (pp. 55- 75). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Åman, K. (2006). *Ögonblickets pedagogik. Yrkesgrupper i samtal om specialpedagogisk kompetens vid barn- och ungdomshabiliteringen*. Doktorsavhandling. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:199410/FULLTEXT02.pdf>

Bilaga 1. Informationsbrev

Specialpedagogers upplevelser inom lokala Habiliterings Center om olika faktorer som både främjar och hindrar deras arbete för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Jag heter Bitu Haghighat och arbetar som specialpedagog på Habilitering & Hälsa samt är student vid Stockholms universitet. Inom ramen för min masteruppsats, under handledning av Noam Ringer, PhD och legitimerad psykolog på Specialpedagogiska institutionen, kommer jag att utföra en studie. Syftet med studien är att undersöka Specialpedagogers upplevelser inom lokala Habiliterings Center om olika faktorer som både främjar och hindrar deras arbete för att utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

Du är inbjuden att delta i denna studie eftersom du arbetar som specialpedagog på Habilitering & Hälsa. Detta informerade samtycke kommer att förklara syftet med studien samt risker och fördelar med att delta i studien. Studien kan utgöra grund för framtida forskning inom området och kan komma att publiceras som en vetenskaplig artikel.

Deltagandet är konfidentiellt: Ditt namn och annan personlig information kommer att anonymiseras under datainsamling, analysarbete samt presentation av resultat, så att det inte går att spåra informationen tillbaka till dig. Röstinspelningar samt analysen av studiens resultat kommer att lagras i en lösenordskyddad dator och raderas efter 10 år.

Ditt deltagande i denna studie är frivilligt, och du kan avbryta när som helst om du så önskar.

Risker med att delta i studien: Intervjun kan ta en viss tid i anspråk. Jag kommer att respektera din tid och sträva efter att hålla intervjun inom rimliga gränser. Om du har andra åtaganden, tveka inte att informera mig så att jag kan anpassa intervjun efter dina behov. Jag lyssnar noga och kommer att använda kunskapen på rätt sätt i min studie.

Jag kommer att ställa frågor om ditt arbete och dina erfarenheter. Min avsikt är att vara respektfulla och tydlig med syftet bakom varje fråga. Om du känner dig obekvämt, är det viktigt att du berättar om det. Fördelar med att delta i studien: Ditt deltagande är mycket värdefullt, eftersom studiens resultat på lång sikt kan förbättra möjligheten att erbjuda likvärdiga och effektiva insatser till individer med ASD (autism spectrum disorder) och IF (intellektuell funktionsnedsättning). Studien kan även bidra till att förbättra livskvaliteten för barn med ASD och IF i allmänhet.

Om du väljer att delta kan du svara på detta mail. Med vänliga hälsningar,

Bilaga 2. Intervjupersoner

Intervjuperson	Antal år på HAB som specialpedagog	Antal år i yrket som förskollärare och/ eller lärare	Kunskap om TBA
A	6,5 år	28 år som förskollärare	Läst artiklar om det. Vill lära sig mer om det. Det finns inte en säkerhet i tillämpning av TBA-grundade principer.
B (håller sig nära TBA)	5 år		Arbetar aktivt med TBA, Introduktion på HAB i TBA och arbetssättet. Mötte TBA första gången när jobbade på förskolan som deltog i intensiva insatser med handledning av Autismcenter Småbarn.
C (håller sig nära TBA)	8 år	22 år som förskollärare	Från 2017 har fått olika sorts utbildningar, håller sig rätt nära TBA, Har deltagit i en kurs om intensiv träning på habiliteringen, Fördjupning kring TBA på 7,5 högskolepoäng, Har en handledare och metodstödjare och kontunerliga handledningar en gång i månaden.
D	12 år	13 år som specialpedagog	Har fått akademiska kunskaper på Habiliteringen. En kurs som tidigare

			erbjudits på universitetet på 7,5 poäng. Deltagit i personal utbildningar på Hbiliteringen.
E	3,5 år	Mer än 23 år	kom i kontakt med TBA när hon var ansvarspedagog för ett barn som var inskriven på Habiliteringen. Det var inget som hon stötte på under utbildningen till specialpedagog utan när hon började jobba på HAB.
F	2 år	Sen 2011 som förskollärare och från 2021 som specialpedagog	Gått bredvid någon annan som har kunskap om TBA, Ingen akademisk kunskap om TBA
G	1 år	Sen 2007 förskollärare och mindre än 1 år som specialpedagog	Har för lite kunskap om TBA eftersom det enbart nämns på utbildningen till specialpedagog
H	20 år	Barnskötare sen 1981, förskollärare sen 1988. Sen 2005 som specialpedagog	Läst 7,5 poäng på Stockholms Universitetet, Personalutbildning
L		Sen 2017	Jobbat på förskola med barn med autism, deltagit i intensiv träning och haft handledning av Autismcenter Småbarn. Har deltagit på kurser inom HAB genom personalutbildning.

			Det finns en säkerhet i tillämpning av TBA-grundade principer.
--	--	--	--

Bilaga 3. Intervjuguide

Presentation av mig,

Syfte med uppsatsen,

Etiska aspekter,

1. Berätta om dig själv, grundutbildning, antal år i yrket samt på Habiliteringen.
2. Kan du berätta om någon situation där ni jobbade med att utveckla/träna på att svara/ reagera på sitt namn?
 - Kan du beskriva hur du gjorde och varför?
 - Vilket sammanhang?
 - Varför just då varför just på det sättet?
 - Berätta mer hur tänkte,
 - Hur blev det?
 - Var det något som främjade ditt arbete?
 - Var det något som var ett hinder/ utmaning?
 - Hur gjorde du då för att hantera utmaningarna?
3. Kan du berätta om någon situation där ni jobbade med att utveckla/träna på barnets ögonkontakt?
 - Kan du beskriva hur du gjorde och varför?
 - Vilket sammanhang?
 - Varför just då varför just på det sättet?
 - Berätta mer hur tänkte,
 - Hur blev det?
 - Var det något som främjade ditt arbete?
 - Var det något som var ett hinder/ utmaning?
 - Hur gjorde du då för att hantera utmaningarna?
4. Kan du berätta om någon situation där ni jobbade med att utveckla/träna på barnets imitation?
 - Kan du beskriva hur du gjorde och varför?
 - Vilket sammanhang?
 - Varför just då varför just på det sättet?
 - Berätta mer hur tänkte,
 - Hur blev det?
 - Var det något som främjade ditt arbete?
 - Var det något som var ett hinder/ utmaning?
 - Hur gjorde du då för att hantera utmaningarna?
5. Kan du berätta om någon situation där ni jobbade med att utveckla/träna på att utveckla delad uppmärksamhet?

- Kan du beskriva hur du gjorde och varför?
 - Vilket sammanhang?
 - Varför just då varför just på det sättet?
 - Berätta mer hur tänkte,
 - Hur blev det?
 - Var det något som främjade ditt arbete?
 - Var det något som var ett hinder/ utmaning?
 - Hur gjorde du då för att hantera utmaningarna?
6. Kan du berätta om någon situation där ni jobbade med att utveckla deltagande i ömsesidigt samspel exempelvis enkla lekar?
- Kan du beskriva hur du gjorde och varför?
 - Vilket sammanhang?
 - Varför just då varför just på det sättet?
 - Berätta mer hur tänkte,
 - Hur blev det?
 - Var det något som främjade ditt arbete?
 - Var det något som var ett hinder/ utmaning?
 - Hur gjorde du då för att hantera utmaningarna?
7. Hur har du lärt dig om TBA? I vilket sammanhang?
- Hur väl känner du till metoden TBA?
 - Vilken kunskap har du erhållit i din specialpedagogutbildning?
 - Vilken kunskap har du erhållit inom Habiliteringen?
8. Hur nära håller du dig till TBA som metod?
9. Har du anpassat metoden på något sätt, ex. mindre fokus på själva analysen, annan inriktning?
10. Ger TBA dig den information du behöver för att förstå individens beteenden?
11. I vilken utsträckning tar du hänsyn till individens utvecklingsnivå i analysen?
12. Görs en bedömning av nivån innan du påbörjar interventioner?
13. Vad upplever du att du behöver i din kompetensutveckling inom Habiliteringen?
14. Är det något jag har missat som du vill berätta om?

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet

